

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1876. Andra Kammaren. N:o 21.

Lördagen den 11 Mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det i dag på förmiddagen hållna sammanträde.

§ 1.

Till afgörande förekom Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 14), angående införande af undervisning i ritning och handarbete vid rikets folkskolor. Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.

Utskottet hade, i anledning af Grefve *F. Sparres* till Utskottet hänvisade motion. N:o 107, i förevarande utlåtande hemställt, att i underdånig skrifvelse måtte anhållas:

a) att Kongl. Maj:t täcktes utfärda nådig föreskrift om intagande af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan, med rätt för skolrådet att gemensamt med läraren bestämma den ålder och förkunskap, som fordras för att lärjunge må få del af denna undervisning; samt

b) att Kongl. Maj:t äfven ville taga i nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för införande i folkskolan af undervisning i handarbete.

Efter föredragning af Utskottets hemställan i *mom. a* yttrade

Herr Ehrenborg: Då något förslag framställes utaf den högt ärade representanten från Venersborg, afseende svensk industri, konstfitt, slöjd, husfitt eller den tekniska undervisningen och hvad dermed står i samband, gör det vanligtvis på mig det allra bästa intryck. Enahanda är förhållandet äfven med hans nu förevarande framställning om införande af undervisning uti handarbete i folkskolan. Jag ber att vid detta tillfälle få hembära den ärade motionären min tacksamhet för det han bragt detta ärende å bane; det vore en synnerligen god sak, om detta kunde så snart som möjligt genomföras. Beträffande åter den uti första punkten af motionen äfvensom i *mom. a* af Utskottets föreliggande utlåtande ifrågasatta hemställan, att äfven ritning eller teckning måtte intagas bland läroämnena i folkskolan, är jag deremot

Andra Kammarens Prot. 1876. N:o 21.

Ang undervis-
ning i ritning
och handarbete
i folkskolorna.
(Forts.)

af olika tanke både med motionären och Utskottet; jag tror icke att det skulle vara visligt handladt af Riksdagen att ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, som innehölle en begäran om undervisning i folkskolan i teckning på samma gång som i handarbete. Det vore nemligen, efter min uppfattning, så väl otacksamt som olämpligt att af Kongl. Maj:t begära någonting, som vi redan hafva, så vidt jag förstår saken rätt. Folkskolestadgan af 1842 innehåller redan, enligt den ursprungliga lydelsen af § 7 mom. 1: "de kunskapsämnen, hvilka enligt § 6 mom. 1 fordras af den, som till lärare i folkskola skall kunna antagas, utgöre ock föremål för undervisning i sådan skola"; och § 6 mom. 1 upptager alldeles bestämdt teckning såsom ett af dessa ämnen, om också utaf lätt begripliga skäl, under första tiden efter 1842, någon undervisning i detta ämne icke i folkskolorna meddelades i anseende till bristen på dertill skicklige lärare. Såsom bekant, blef genom 1865 års folkskolelärare-seminarii-stadga ytterligare bestämdt, att en kurs uti teckning skulle vid seminarierna genomgås, hvarefter för ändamålet väggtaflor och klotsar sedermera anskaffats för folkskolans behof, och särskilda lärare i teckning vid seminarierna anstälts. Undersöka vi, huru saken sedermera utvecklats sig, så framgår af den sista nu tillgängliga officiella berättelsen om folkskoleväsendets tillstånd, eller den för år 1874, att, enligt skolorådets uppgifter, under samma år icke mindre än 136,000 barn, eller ungefär fjerdedelen af dem som under året bevistat folkskolan, åtnjutit undervisning i teckning. Vilja vi åter bedöma, i hvad mån saken gått framåt under näst föregående åren, så, om vi se tillbaka till år 1865, var antalet barn, som dåingo undervisning i detta ämne, endast 18,000; således på nio år en tillväxt från 18,000 till 136,000. Ingen kan väl sålunda klaga öfver att folkskolan i detta hänseende utvecklats sig långsamt.

Hvad beträffar senare delen af förslaget, eller handarbets införande i folkskolan, så har jag redan uttalat min sympati här för. Svårigheterna härvidlag hafva både af motionären och Utskottet framhållits; och jag medgifver också att sådana finnas. Motionären tyckes för sin del anse, att folkskolans nuvarande lärare böra kunna meddela denna undervisning; Utskottet åter anser, att särskilde lärare böra för ändamålet anställas, hvilket naturligtvis skulle medföra förökade kostnader. I alla händelser torde svårigheterna icke vara så stora, att de ej kunna öfvervinnas, och jag vågar hoppas att de skola blifva öfvervunna och ett mycket stort steg framåt inom folkskoleväsendet sålunda taget. Hvad åter första punkten beträffar, vore det, som sagdt, i min tanke icke nyttigt eller lämpligt att Riksdagen begärde något, som, efter hvad jag sökt visa, uppenbarligen redan förut finnes. Man torde visserligen kunna anmärka, att den praktiska tillämpningen af folkskolestadgans föreskrifter i detta afseende endast kommit att sträcka sig till linearteckning, icke till frihandsteckning, men det hade i sådant fall varit lämpligt, om det blifvit bestämdt uttryckt i skrifvelsen, och icke i så sväfvande ordalag, som skett, att undervisning i ritning skulle sträcka sig äfven till sistnämnda slag af teckning.

Då jag högst ogerna vill, att saken skall förfalla, men, som sagdt, fruktar att senare delen af förslaget möjligen skulle lida afbräck genom den förra, vågar jag således vördsamt hemställa, om det icke vore sål att sammanföra begge punkterna i en enda, punkten b, så att, med bifall till denna punkt, den föreslagna undervisningen i handarbete der framhölles och sattes i samband med den redan befintliga och i lag föreskrifna undervisningen i teckning. Jag skulle således, i stället för de af Utskottet föreslagna tvenne särskilda momenten, önska att Kammaren fattade ett så lydande beslut: "Att Riksdagen må i underdänig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för att i samband med den undervisning i teckning, som genom folkskolestadgan är föreskrifven undervisning jemväl i handaslöjder må i folkskolan kunna införas". Skulle Kammaren icke vilja bifalla detta förslag, såsom framställt af en enskild ledamot på fri hand, vore det i min tanke lämpligast, om frågan blefve återremitterad till Utskottet; och jag skulle i sådant fall icke hålla på förslaget. Men, såsom jag redan nämnt, tror jag icke att vi böra framkomma med en begäran om något som vi redan hafva, så mycket mindre som vi derigenom kunde komma att skada den sak, hvars befrämjande Utskottet med sitt förslag i andra momentet afsett och hvilken är ganska behjertansvärd.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

I anledning af det yrkande, Herr Ehrenborg sålunda framställt, och som berörde båda momenten i det föreliggande utlåtandet, hemstälde Herr Talmannen, att äfven *mom. b* nu måtte få föredragas och Utskottets förslag i såväl det förra som det senare momentet derefter i ett sammanhang behandlas. Kammaren biföll denna hemställan, hvarpå, och sedan uppläsning skett af det förslag, som innefattades i *mom. b*, ordet lemnades till

Herr A. Rundbäck, hvilken anförde: Hvad den första punkten i Utskottets hemställan beträffar, anser jag, i likhet med såväl motionären som Utskottet, att det vore särdeles välgörande för det uppväxande släktets vidare förkofran i handaslöjd, om undervisning i ritning infördes i folkskolan. Jag anser nemligen icke, att undervisning i detta ämne är inbegripen i den föreskrift i folkskolestadgan, som påbjuder meddelande af undervisning uti linearteckning, så mycket mindre som i de pedagogiska uppgifterna under samma rubrik upptages "geometri och linearteckning" etc., hvilket väl antyder, att linearteckningen skall utgöra endast ett bihang till geometrien, med hufvudsakligt ändamål att åstadkomma färdighet i geometriska figurers uppritande, men ingalunda afser undervisning i frihandsteckning. Men på samma gång jag sålunda tillkännagifvit min sympati för sjelfva saken, vill jag äfven fästa uppmärksamheten uppå, att det ännu någon tid bortåt torde vara svårt att göra den ifrågasatta undervisningen i frihandsteckning obligatorisk, dels derfore, att nästan hela den äldre generationen af lärare, som nu finnes vid folkskolorna,

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

sjelfve ej inhemtat några kunskaper i ämnet och således ej heller kunna meddela någon undervisning deri, dels ock derföre, att en stor mängd af folkskolorna äro ambulatoriska, hvaraf följer att, äfven om lärarne egde insigter nog att meddela undervisning i frihandsteckning, införandet af densamma i dessa skolor såsom obligatoriskt läroämne komme att obehörigen inkräkta på undervisningen i andra ämnen, som äro vida viktigare. Betänker man nemligen, att dessa flyttande skolor i medeltal icke hållas öppna längre än 12 veckor på året, och att undervisning i dem skall meddelas uti rättstafning, innanläsning, kristendomskunskap, historia, geografi, skrifning, svensk språklära, geometri, räknekonst, naturlära, trädgårdsskötsel, gymnastik och sång, så torde det vara lätt att inse, det icke ännu flera ämnen kunna i dem göras obligatoriska. På grund häraf vill jag visserligen icke motsätta mig antagandet af ifrågavarande punkt, men vill dock i densamma hafva infördt, att undervisningen uti frihandsteckning tills vidare icke må göras obligatorisk. Detta torde kunna vinnas derigenom, att orden "så vidt möjligt" inskjutas mellan orden "intagande" och "af". Min mening är således att få stadgandet vilkorligt; ty det vore i min tanke aldeles omöjligt att kunna tillämpa det, om det blefve obligatoriskt. Folkskoleinspektörerne måste redan mången gång blunda för det sätt, hvarpå en del af folkskolestadgans bestämmelser om undervisningen tillämpas; och tydligt är att detta ännu oftare blefve händelsen, om fordringarne på denna undervisning ytterligare ökades.

Hvad dernäst punkten b, vidkommer, så får jag till en början tillkännagifva, att jag icke heller har någonting emot den af Utskottet här tillstyrkta begäran, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för införande i folkskolan af undervisning i handarbete. Jag vill dock genast tillkännagifva, att jag bestämdt motsätter mig att denna undervisning åläggas sjelfva folkskolan, så att denna läroanstalt skall blifva ansvarig för undervisningen äfven i handarbete; och ber jag att med några ord få motivera denna min åsigt.

Hvad först och främst angår *behöfvet* af undervisning i handarbete, så är detta enligt min åsigt mycket olika i städerna och på landsbygden. I de förra är det nemligen mycket stort, men på landet mycket mindre. I städerna finnes en mängd barn af begge könen, som i sina hem aldrig få lära sig något handarbete, utan vanligen fördrifva de stunder, då de äro lediga ifrån skolan, med att, som man säger, slå dank på gatorna och derunder lära sig en hel hop ovanor af hvarjehanda slag. Att bereda dessa barn tillfälle att öfva sig i handarbete är derföre af behöfvet synnerligen påkalladt.

En annan klass af barn finnes äfven i städerna, som, jag tror, behöfver rätt mycken undervisning i dylika saker, nemligen den så kallade bättre klassens barn, särskildt flickorna. Dessa gå i s. k. flickpensioner, der de hafva mycket att läsa och få proppa sina hufvud pin fulla med allehanda vetande, men ofta få de icke der på långt när den öfning i handarbeten som man skulle önska, ty äfven om handarbete ingår såsom undervisningsämne, är dock

undervisningen deri vanligen inskränkt till några få timmar i veckan. Ja! jag skulle vilja påstå, att äfven den bildade klassens gossar borde öfva sina händer i arbete, för att derigenom lära sig aktning för kroppsarbetet och kroppsarbetaren; men om den saken torde väl icke vara lönt att nu tala.

Hvad landsbygden angår, så anser jag deremot, som sagdt är, att behovet af undervisning i handarbete derstädes är mycket mindre än i städerna. Hemmen på landet äro nemligen lyckligtvis i allmänhet ännu så beskaffade, att det uppväxande släktet under ledning och tillsyn af föräldrar, äldre syskon eller andra äldre personer tidigt få deltaga i alla sysselsättningar och alla slags göromål, som tillhöra hemmet och ingå i fadrens yrke eller handverk. Särskildt hvad flickorna angår, hafva de i de flesta hem på landet tillfälle att lära mycket mera än i en slöjdskola; ty i en sådan få de endast lära sig vissa mindre färdigheter, såsom att sticka och sy o. s. v., i hemmen deremot äfven att spinna, väfva, baka, brygga, koka och mycket annat, oberäknadt allt det ofta vidlyftiga utarbete, som på landet förekommer och som det är ganska godt och nyttigt för det qvinliga släktet att kunna sköta. Sak samma är det med gossarne; äfven de få på landet tidigt lära sig att de måste arbeta. Och detta, mine Herrar, är det viktigaste för barnen, ja, långt viktigare än att lära sig något visst slöjd- eller fabriksarbete eller någon viss konstfärdighet. Just därför att hemmen på landet ännu i allmänhet äro så beskaffade som jag nu sökt skildra dem, har det varit så svårt att trots alla välvilliga bemödanden der inrätta slöjdskolor; folkets instinkt har nemligen sagt dem, att slöjdskolor på landet äro öfverflödiga, emedan hemmen der, hvad angår tillfällena för barnen att lära sig kroppsarbete, äro så mycket bättre än hemmen i städerna.

Men på samma gång vill jag dock säga, att jag finner det vara en stor brist i många trakter på landet, att gossarne icke få lära sig att handtera sådana verktyg, som behöfvas för tillverkande af enklare redskap så väl för hemmets som landtbrukets behof. Landtmanen har dock icke så liten tid om året, då jordbruket lemnar honom ledig, hvilken han på detta sätt skulle kunna använda till sin nytta, men på många orter och särskildt inom mitt folkskoleinspektionsområde måste jag medgifva, att en stor brist i detta hänseende förefinnes. Det vore därför mycket nyttigt, om åtgärder vidtoges för att lära gossarne dylikt arbete.

Efter att sålunda hafva redogjort för min uppfattning af det olika behof, som finnes för det uppväxande släktets öfning och undervisning i handarbete, vill jag äfven yttra några ord om vilkoren för en sådan undervisnings bibringande. I städerna äro vilkoren härför mycket fördelaktigare än på landet. Man har derför också för flickornas undervisning i städerna redan temligen allmänt vidtagit eller är åtminstone på väg att vidtaga rätt omfattande åtgärder, så att i det afseendet icke särdeles mycket torde återstå att göra. Hvad deremot gossarne angår, är ingenting vidgjordt, så vidt jag vet, men jag tror likväl, att det skulle vara mycket lätt att i städerna gifva de gossar, som icke kunna få

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.

(Forts.)

lära sig något handarbete i hemmen, undervisning i handaslöjd hos någon af de många handtverkare, som der finnas. Det borde, enligt min tanke, tillkomma skolrådet att efter gossarnes olika anlag inackordera dem hos olika yrkesidkare för att öfvas i arbete några timmar i veckan, hvilket enligt min åsigt skulle efter hand kunna utveckla en mångsidighet i yrkesskicklighet, som vore af stort värde. Att detta emellertid skulle vålla ökade kostnader och större besvär samt kräfva noggrann tillsyn och varmt intresse å skolrådets sida, är gifvet; men om jag äfven inser svårigheterna, så har jag dock ansett mig böra framhålla denna tanke för beredande af tillfällen till arbete åt gossarne i städerna; i fall den skulle anses värd att taga vara på.

Vidare tror jag äfven, att regeringen har i sina händer möjligheten af att befrämja undervisningen i handarbeten vid flickpensionerna, visserligen icke i sådana pensioner, som äro alldeles oberoende af regeringen, men väl i sådana som åtnjuta understöd af statsmedel. Af de senare kan staten med allt skäl fordra, att så och så många timmar i veckan skola användas till flickornas undervisning i handarbeten. Hvad slutligen beträffar landsbygden, så har jag redan sökt visa att något synnerligt stort behof för flickorna af undervisning i handarbeten icke förefinnes. Åt gossarne anser jag deremot att tillfälle till så mycken öfning i slöjdning bör beredas, att de kunna handtera verktygen och tillverka enklare redskaper och husgerådssaker. Men hvad jag ber eder, mine herrar, noga behjerta är, att det skulle vara den största olycka som kunde hända, om slöjd- eller arbetsskolan sattes i omedelbar förbindelse med folkskolan, så att folkskolans lokal äfven blefve slöjdskolans, och folkskolans lärare äfven finge åliggandet att förestå arbetsskolan, och att en del af tiden för kunskapsämnens inlärande skulle afstås åt handarbetet.

Detta skulle vara att blanda hop så mycket att det icke vore möjligt att komma ut med något alls deraf. Folkskolelärarne hafva för öfrigt redan förut så många ämnen att undervisa uti, att man icke gerna kan fordra att de tillika skola vara snickare, skomakare, skraddare, smeder, tunnbindare o. s. v. och icke heller äro folkskolornas lokaler inrättade för att tjena till verkstäder för alla dessa olika yrken. Dessutom finnas såsom jag nyss sade en hel mängd folkskolor, som äro flyttande och der undervisningen icke kan fortsättas längre än några veckor på hvarje ställe. Huru skulle det väl i sådana skolor vara möjligt att taga bort något af den korta och nödvändigt behöfliga tiden för undervisningen i folkskolans nuvarande läroämnen och använda den på undervisningen i handaslöjder! Jag tror deremot att det kunde finnas tillfälle att befrämja denna undervisning på ett annat sätt, nemligen genom att ställa den i samband med repetitions- eller fortsättningsskolorna, sedan barnen lemnat folkskolan. Inom Kronobergs län hafva vi under mångfaldiga former sökt att befrämja denna undervisning; jag har sjelf haft äran att vara ledamot af flera komitéer, som haft handaslöjdens befrämjande till syfte. Men ingenting som vi gjort härför har velat lyckas förrän för ett eller

två år sedan, då man stälde så till att på de dagar, då de från folkskolorna utexaminerade barnen hade sina repetitionsförhör, de äfven fingo några timmars undervisning i handaslöjd, men i särskild lokal och af särskild lärare. — Sedan gossarne sålunda på f. m. i folkskolan varit i repetitionsförhör, hafva de på eftermiddagen i en särskild vanligen närbelägen lokal fått öfva sig att snickra och slöjda under ledning och tillsyn af en härutinnan skicklig handtverkare.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Dessa öfningar återkomma hvar åttonde, eller fjortonde dag eller oftare särdeles om sommaren. I början fingo barnen lära sig att handtera knifven, och tälja räfsen o. s. v.; men snart nog kunde de göra hela räfsan. Hågen för dylika arbeten har sedermera så vuxit att både gossar och föräldrar nu äro lika intresserade häraf. Orsaken dertill ligger som jag tror hufvudsakligen deri, att undervisningen var frivillig och icke obligatorisk, och jag tror att, "om man kör sakta i backarne", man litet hvarstades skulle göra samma erfarenhet och vinna för saken samma framgång. Gör man deremot handaslöjden till ett obligatoriskt undervisningsämne uti folkskolorna, så tror jag att man derigenom skadar både folkskolan och handaslöjden.

Jag skall nu icke längre taga Herrarnes tid i anspråk utan ber endast att på nu anförda skäl få göra den ändring i Utskottets förslag, att momentet a) skulle komma att erhålla följande lydelse: "att Kongl. Maj:t äfven täcktes utfärda nådig föreskrift om intagande, så vidt möjligt är, af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan, med rätt för skolråd att gemensamt med läraren bestämma den ålder och förkunskap, som fordras för att lärjunge må få del af denna undervisning;" samt mom. b) "att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för *det uppväxande släktets* undervisning i handarbete". Skilnaden mellan mitt förslag och Utskottets är således den, att jag i punkten a) mellan orden "intagande" och "af ritundervisning" insatt orden "så vidt möjligt är" samt i punkten b) i stället för orden "införande i folkskolan af" satt "det uppväxande släktets".

För min del är jag fullt öfvertygad om det nyttiga af att denna viktiga fråga om undervisning i handarbete göres till föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, men jag anser icke att vi böra på något sätt binda händerna på honom genom att fastläsa denna undervisning vid folkskolan, ty derigenom skola vi endast fördervva folkskolan utan att för sjelfva saken vinna något.

Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet, Herr Statsrådet Carlson: Må det tillätas mig, att meddela några upplysningar i afseende å förevarande läroämnen och särskildt om den ställning det ämne, om hvilket motionen i första punkten handlar, för närvarande i folkskoleundervisningen intager. Den varma välvilja, hvarmed först motionären och sedermera Utskottet omfattat ifrågavarande läroämne förtjenar allt erkännande.

Utän tvifvel är undervisning i ritning för folkskolans framtid af största vikt, men uti en del af hvad motionären härom anført,

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

kan jag icke helt och hållet gifva honom rätt. Motionären säger nemligen, att föreskrifter om meddelande af undervisning i ritning uti folkskolestadgan för närvarande helt och hållet saknas. Folkskolestadgan föreskrifver emellertid, att "de kunskapsämnen, hvilka enligt 6 § 1 mom. fordras af den, som till lärare i folkskola skall kunna antagas, utgöra ock föremål för undervisning i sådan skola"; och de ämnen, uti hvilka kunskap fordras af den blifvande folkskoleläraren, äro uppräknade i 6 § 1 mom. af samma stadga, som bland annat föreskrifver, att han skall känna de *allmänna begreppen af geometri, linearteckning och naturlära*. Man finner således genast att den uppfattning, som af den föregående talaren blifvit framhållen, icke är den rätta, nemligen att enligt folkskolestadgan linearteckning endast skulle utgöra ett bihang till geometrien. Dessa båda läroämnen äro, eller, rättare sagdt, hafva visserligen i de gamla rubrikerna till formulär för uppgifterna angående undervisningen i folkskolorna varit sammanförda under en rubrik: geometri och linearteckning. Men de statistiska formulärens hafva intet afgörande vitsord i tvisten, huruvida teckningen är ett redan i folkskolan infördt ämne, utan detta beror på de föreskrifter som meddelas i *sjelfva folkskolestadgan*; den innehåller icke något och emellan geometri och teckning, utan enligt den ingår linearteckning såsom ett sjelfständigt läroämne i folkskoleundervisningen. Af betänkandet framgår, att Utskottet jemväl företrädesvis tänkt på linearteckning såsom för folkskolan det hufvudsakligaste af tekningsundervisningen. Att den föreskrift, folkskolestadgan härom innehåller, också blifvit följd, finner man af de statistiska uppgifterna om folkskoleundervisningen i riket. Enligt dessa undervisades 1868 vid våra folkskolor 49,000 barn, år 1871 86,000 och år 1874 138,000 i linearteckning.

Man kan således icke säga att ämnet varit uteslutet från undervisningen; långt derifrån, i synnerhet då man betänker att, såsom den nästföregående talaren anmärkte, de flyttande skolorna i detta hänseende endast i ringa mån kunna komma i betraktande.

Orsaken för öfrigt, hvarföre detta ämne utvecklats sig senare än de öfriga läroämnena, är den att vilkoren för dess befrämjande icke funnits. Ty ehuru i folkskolestadgan af år 1842 med säker och djerf hand på en gång utkastades de allmänna grunddragen till folkskolans ställning i vårt land, lemnades det likväl mycket öfrigt åt dem, som efterföljde, att utfylla i dessa drag; dertill hörde, hvad nu i fråga varande ämne angår, först att anskaffa skicklige lärare — ty så länge icke bildade lärare funnos för folkskolan, kunde teckning icke såsom undervisning intaga något framstående rum — och för det andra anskaffande af lämplig undervisningsmateriel. Det är för båda dessa ändamåls vinnande som styrelsen hufvudsakligen under det sista årtiondet arbetat.

Om det tillåtes att anföra ett utländskt vittnesbörd i frågan, så gafs under expositionen i Wien af de mest erfarne der samlade fackmän från olika länder efter förut anställd sorgfällig undersökning det yttrandet om den svenska metoden i ritning vid folkskolelärareseminarierna äfvensom angående den undervis-

ningsmateriel, som der begagnas, att de anslöto sig till de bästa, *Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.* som andra mera framskridna länder hade att uppvisa utan att vara en kopiering från dem; detta förhållande var bland dem, som lades till grund för den utmärkelse, som då tillföll svenska folkskolan. (Forts.)

Det är ock otvifvelaktigt genom bildandet af lärare och anskaffande af undervisningsmateriel, som denna undervisning på senare tider så framskridit. Ett tredje medel att befrämja undervisningen är att bland de lärare, som icke, i följd af seminariernas äldre inrättning, erhållit den underbyggnad, som erfordras för att meddela en god undervisning, de som icke kommit till en alltför mogen ålder, få tillfälle till ny undervisning i detta ämne. Men detta är likväl en åtgärd, som man ansett företrädesvis tillhöra landstingen, och som äfven flerstädes och med framgång af dem blifvit vidtagen.

Jag tror således, att man öfverallt skall komma till den erfarenhet, som den föregående talaren redan vidrört, nemligen att det egentligen är i fortsättningsskolorna, som denna tekniska undervisning har sin rigtigaste plats och utöfvar sin kraftigaste verkan. Denna fortsättningsskola är visserligen hos oss ännu icke rätt utvecklad, och det var naturligt, att den skulle efterfölja den egentliga folkskolan, men otvifvelaktigt skall den allt mera vinna framgång.

Utskottet har också omtänksamt tillagt den bestämmelsen att skolrådet bör tillse, att den lärjunge, som skall undervisas i teckning, uppnått en viss ålder och är i besittning af nödig förkunskap. Men äfven denna bestämmelse finnes förut, ty i det Kongl. cirkuläret af den 22 April 1864 är det skolrådet ålagdt att tillse, att de undervisningsämnen, som böra i folkskolan förekomma, *i ändamålsenlig ordning inträda i undervisningen*, hvilket, med andra ord, icke vill annat säga, än att de lärjungar, som uppnått den ålder och ega den förkunskap som ämnet kräver, böra begynna att studera eller undervisas i dessa ämnen, ett efter annat. Att dessa ämnen icke kunna eller böra uppskjutas längre än nödvändigt erfordras, är jemväl föreskrifvet i samma cirkulär.

Det är således väl svårligen förhållandet, att man skulle behöfva ett allmänt *införande af föreskrift* om undervisningsmedelände i teckning; men väl är det önskvärdt och just det mål, hvartill man oafslätligen sträfvar, att detta ämne måtte allt allmännare i sin tillämpning i skolorna blifva föremål för undervisning; och i detta hänseende vore otvifvelaktigt en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t för de fortsatta bemödandena i denna riktning ett kraftigt stöd.

Hvad beträffar handaslöjden, är förhållandet dermed helt anorlunda; den finnes icke uppräknad bland de läroämnen, som äro i folkskolestadgan upptagna. Detta ämne är, såsom Utskottet riktigt anmärkt, visserligen infördt i de finska folkskolorna; men man bör taga i betraktande att ställningen i Finland är helt och hållet olika mot förhållandena hos oss. Ty i Finland har man gått så till väga, att man först inrättat seminarier såsom plant-

Ang. undervis- skolor för de blifvande folkskolelärarne och låtit utvecklingen af
 ning i ritning sjelfva folkskoleväsendet sedermera väsentligen försiggå på fri-
 och handarbete villighetens väg. Församlingarne äro der icke *pligtiga* att hvar
 2 folkskolorna. och en upprätta en folkskola, utan detta sker småningom, och i
 (Forts.) den mån hvarje församling det önskar, hvarföre äfven antalet af
 folkskolor der är vida mindre än man i förhållande till landets
 folkmängd kunde vänta. Der kan tillgången på skicklige lärare
 i handaslöjd således vara mer än tillräcklig för behofvet. Hos oss
 deremot gick man en annan väg, nemligen att genast föreskrifva
 att folkskolor skulle finnas öfverallt och deremot senare utbildade
 seminarierna. Vid sådant förhållande tror jag, att Utskottet har
 med rätta tänkt sig, att en allmän föreskrift i detta hänseende
 icke vore lämplig, eller åtminstone tiden för dess meddelande ännu
 icke inne. Ämnets vikt deremot är väsentlig, dels för att
 icke afbryta lärjungarnes vana vid kroppsarbete och dels för att
 icke afvända deras håg derifrån genom att endast sysselsätta dem
 med de ämnen, som inhemtas genom läsning.

Men frågan är om den väg, man har att gå för att nå målet.
 Denna fråga har också redan varit föremål för bearbetning. Den
 gjordes därför till öfverläggningsämne vid folkskoleinspektörernes
 möte förliden sommar, hvilket ganska utförligt uttalade sig i detta
 ämne.

Otvifvelaktigt är, att då här föreligga ganska stora svårig-
 heter att öfvervinna, en samverkan mellan kommunerna, landstingen,
 hushållningssällskapen och staten är behöflig och oettergiftig. I
 första rummet framstår behofvet af lokaler. Det skulle otvifvel-
 aktigt vara en stor olycka om skolsalarne skulle på en gång för-
 vandlas till slöjdsalar för att sedermera återgå till sin ursprung-
 liga bestämmelse, i ständig vexling. Men jag tror och hoppas,
 att behofvet af lokaler i detta hänseende kan, åtminstone små-
 ningom, afhjelpas, och det torde vara allmänt bekant att orter
 finnas, der detta behof redan blifvit afhjelpt, särdeles i Bohus
 län och de vestra landskapen i allmänhet, der skolbyggnader blif-
 vit uppförda, innehållande särskilda lokaler för undervisning i
 slöjd. I den mån gagnet häraf blifver känt och uppskattadt,
 komma för visso också dylika lokaler att öfver allt i orterna
 upprättas. För städerna är det, såsom redan är anfördt, ännu
 mera väsentligt att ega dylika lokaler; men der har också ut-
 vecklingen i industrielt afseende varit vida hastigare och mera
 betydande än på landet.

Hvad lärotiden beträffar, är jag för min del af den öfver-
 tygelsen, att man i detta afseendet icke behöfver hysa stora be-
 kymmer. Hvad särskildt flickorna angår, torde det vara nödvän-
 digt att inräkna denna tid i undervisningstiden i allmänhet. Min
 erfarenhet är ock, att, om man egnar ett mindre antal timmar åt
 undervisningen i läseämnena och de öfriga åt undervisning i
 handaslöjd, vinner man lika mycket i första hänseendet som om
 man uteslutande sysselsätter barnen med läsning. Beträffande
 åter de manliga lärjungarne, torde det för dem kunna finnas tid
 till öfning i handaslöjd utom de anvisade lärotimmarne. Men

jag tror att äfven härvid lag fortsättningsskolorna komma att utgöra den krets, inom hvilken handaslöjden förnämligast får sin utveckling. I afseende på lokaler måste således kommunerna träda emellan. Vidkommande medlen för sjelfva undervisningens bekostande, hafva redan en del landsting — och bland dem äfven landstinget i motionärens eget län på hans initiativ — anslagit sådana. Hvad staten i detta hänseende kan göra lärer väl vara att dels lemna understöd i händelse af behof, dels äfven att så inrätta folkskolelärarebildningen, att densamma icke blifver främmande för handaslöjden.

Detta är med rätta anmärkt af den föregående talaren, att mängden af de läroämnen, i hvilka de blifvande folkskolelärarne nu undervisas, redan är så stor, att man icke rätt väl kan bland dem inpassa något nytt. Men detta har sin tillämpning egentligen blott under förutsättning af att undervisningstiden för dem fortfarande bibehåller samma utsträckning som hittills. Jag tror, att om kursen fortfarande kommer att blifva treårig, mycket stora svårigheter i detta afseende skola uppstå; men efter min uppfattning, visa förhållandena från flera sidor nödvändigheten af att denna kurs utsträcker till fyra år. Om en sådan utsträckning af lärotiden kommer att vidtagas, låter det sig i min tanke nog också göra att vid seminarierna införa undervisning i slöjd, dock icke egentligen i den syftning, att folkskolelärarne skola blifva de, som uteslutande handhafva sjelfva slöjdundervisningen, ty denna handhafves med vida bättre framgång af handtverkare, på hvilka det, särskildt i städerna, finnes god tillgång — utan så till vida att lärarne icke blifva främmande för denna slöjd, utan omfatta den med intresse och stödja den. Detta är i sjelfva verket också viktigt för att denna undervisning skall kunna med fördel bedrivas och äfven hvad som enligt min åsigt bör afses med lärarnes undervisning vid seminarierna. Detta skall äfven, såsom jag hoppas, i sin mån bidra till att i framtiden göra denna undervisning allt mera känd och värderad.

Slutligen vill jag endast meddela att i sist fastställda formulär för uppgifter angående folkskoleundervisningen intagits särskilda rubriker för uppgifter rörande linearteckning och särskilda för frihandsteckning samt slutligen likaledes för handaslöjd.

Herr Strömberg: Efter den genomgående och upplysande förklaring af de grunder, efter hvilka undervisningen i teckning och ritning bör bedrivas, och det sätt, hvarpå detta ämne bör ingå såsom undervisningsämne i våra folkskolor, som Herr Statsrådet och chefen för Ecklesiastik-departementet nu lemnat, kan det ej falla mig in att försöka att i detta hänseende något tillägga. Jag anhåller endast att, i afseende å hvad Utskottet nämnt angående möjligheten att bland folkskolans läroämnen inordna ett nytt *obligatoriskt* sådant, få fästa uppmärksamhet på en punkt i Utskottets motivering, som synes mig beaktansvärdt. I en viss förlägenhet om, hvarifrån man skulle kunna erhålla den för ritundervisningen erforderliga tid, kastar Utskottet blicken hufvudsakligen på religions-

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna. (Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

undervisningen. Jag tror dock icke att Utskottets afsigt varit att i detta, det viktigaste af alla läroämnena, göra någon inskränkning. Nej, visserligen icke! Men Utskottet har tänkt sig, att, vid meddelandet af kristendomsundervisningen i någon mån nu förfäres, såsom fordom möjligen skett, d. v. s., att denna undervisning består uti befordrande af en temligen tanklös utanläsning och memorering af dithörande ämne. Häremot ber jag få erinra, att denna uppfattning af religionsundervisningen i allmänhet är en öfvervunnen ståndpunkt. Jag tror nemligen, hvarken att vårt presterskap numera, om också fordom, med rättvisa kan beskyllas för att på ett sådant sätt bedriva undervisningen i nattvardsskolan, eller att de unge män, som nu utgå från våra folkskolelärareseminarier för att handhafva religionsundervisningen i folkskolan, numera icke skulle hafva lärt sig, att i detta hänseende hålla den lämpliga måttan. Så mycket vill jag dock säga, att den utanläsning, som ännu drifves i detta kunskapsämne, icke kan borttagas, utan hela kunskapen följer med. Hvarifrån skall då den tid tagas, som, derest nu ifrågavarande och möjligen äfven andra angelägna ämnen tillkomma, nödvändigtvis skall i folkskolan blifva behöflig? Det torde kunna medgifvas att samtliga ämnen i folkskolan kunna indelas i sådana, som utgöra grundvalen för folkbildningen, och sådana som äro mindre viktiga, och det måste blifva dessa senare, som i någon mån få lemna rum för de förra. Huruvida nu *detta* ifrågavarande undervisningsämnet, i hvilket jag visserligen ser ett viktigt bildningsmedel, är af den betydelse att det må täfla med andra om företrädet, lemnar jag derhän, men visst är att på religionsundervisningen får det icke inkräkta. Det är dock ej detta, som varit mig angeläget att meddela, i synnerhet efter den af Herr Statsrådet nyss gjorda framställningen.

Jag anholder endast att i anledning af 2:dra punkten i Utskottets betänkande få tillägga några ord. Både motionären och Utskottet synas der hafva kommit till samma åsigt, nemligen, att man borde kasta omsorgen härom på Kongl. Maj:t, anhållande, att "Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för införande i folkskolan af undervisning i handarbete." Det är också otvifvelaktigt, att Kongl. Maj:t nog skall gifva den bästa lösningen åt denna mycket svåra uppgift — men det torde dock vara mig tillåtet att till protokollet med några ord få uttala icke en fingervisning, men en åsigt om denna stora och viktiga angelägenhet. Jag vill då fatta mig särdeles kort i fråga om slöjdundervisningen för gossar. Min öfvertygelse är, att man måste låta ordnandet af denna undervisning tills vidare helt anstå, emedan den synnerligen nu, då öfverallt så stora uppoffringar göras för folkskolan, skulle medföra alltför stora kostnader. Det är nemligen alldeles gifvet, att dessa kostnader ställa sig högt dels af nödvändigheten att för skolan anskaffa nyktra, skickliga och sedliga lärare, dels såsom af en annan talare nyss antyddes, af behofvet utaf utvidgade skollokaler, samt slutligen af de dyrbara verktyg och materialier, för under-

visningen i de många handverk, som här kunde ifrågakomma. Detta allt skulle medföra så stora utgifter, att jag icke anser det rådligt att i detta hänseende på kommunerna ställa några synnerligen stora anspråk. Jag tror, att mycket skulle vinnas derigenom, att skolrådet finge sig meddelad rättighet att någon gång, undantagsvis, åt de äldre gossar, hvilka i folkskolan åtnjuta undervisning, meddela någon ledighet för kortare tid, särskildt under de årstider, då landtbruksgöromålen pågå som lifigast, t. ex. under skördetiden, på det barnens föräldrar dervid må kunna draga nytta af deras krafter, samt på samma gång vänja dem vid ett arbete, som i framtiden antagligtvis blifver deras hufvudsakliga förvärfskälla.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Hvad undervisningen för flickor i slöjd angår, anser jag det deremot vara mycket angelägnare att binda densamma vid folkskolan än gossarnes. Ty på den blifvande familjemodern beror dock framför allt hemmets trefnad; och den skicklighet i husliga slöjder, hon redan såsom barn kunnat inhemta i skolan, kommer sedermera att främja det husliga välståndet och betrygga hemmets lycka. Jag har i detta hänseende någon erfarenhet, vunen under den tid jag varit ordförande i skolråd, både i stads- och landsförsamlingar. Svårigheterna att ordna denna undervisning i landsskolorna hafva visserligen varit stora, men dock icke öfvervinneliga. De lärarinnor, som der varit anställda, hafva villigt åtagit sig att, då undervisning i exercis af dem icke kunde fordras, i dess ställe undervisa *flickorna* i handarbeten, till stor nytta för dem och belåtenhet för deras föräldrar. Jag vädjar till Kammarrens ledamöter, om jag icke har rätt, då jag påstår att inom de fattigare och mera obemedlade hemmen i vårt land slöjdskickligheten hos mödrarna ofta är så ringa, att de deri i allmänhet icke kunna meddela undervisning åt sina barn. Om så är, vågar jag för min del tro, att skolan här har en ganska vigtig uppgift att lösa. I min hemort har man sökt ordna saken så, att handaslöjd är obligatorisk för flickorna, fördelade i två klasser, nemligen, *dels* en lägre afdelning, der undervisning meddelas uti slätsömnad, stickning, märkning och i de första handlagen för spånad, *dels* en högre afdelning, hvarest, efter förutgången grundlig undervisning i nu nämnda gröfre arbeten, finare fruntimmersarbeten kunna ifrågakomma, men blott för dem, som nöjaktigt i första klassen inhemtad det angelägnaste.

Jag har med hvad jag nu sagt och uttalat såsom ett önskningsmål, det der möjligen kan genomföras, velat framhålla, att, med uppskjutande, åtminstone tills vidare, af ordnandet utaf gossars undervisning i slöjd vid folkskolorna, såsom varande för vidt utseende och för dyrbart, landstingen och staten snarast möjligen genom anslag, genom mindre understöd ville uppmuntra de kommuner, som önska i sina folkskolor införa undervisning i handaslöjd för flickor, öfvertygad som jag är, att, om detta sker, en särdeles lyckosam förändring skall befrämjas äfven i de fattigaste hem, så väl på landet som i städerna. Ty, såsom jag redan nämnt, modern är hemmets goda genius; och våra döttrar skola ju

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

uppfostas till goda mödrar. Ordspråket säger, att i ett torftigt hem underverk kan ske genom tvål och vatten till båtad för trefnaden, men ett sådant underverk kan med välsignelse för hemmen fullföljas äfven med nål och tråd, med spinrock och väfstol. Och sådana husmödrar, som älska de sina, skola härigenom ofta blifva i stånd att till sitt hem återföra den lycka, som redan börjat vika, och derigenom kunna mängen gång locka en felande make tillbaka från krogens förvillelser till den hemmets frid, som genom honom kanske gått förlorad.

Jag har icke något yrkande att framställa, utan slutar endast med den önskan, att detta viktiga ärende måtte af en vis regering så fort som möjligt bringas till ett godt slut.

Herr Rundgren: Sedan chefen för undervisningsväsendet nyss här i Kammaren yttrat sig i en syftning, som, såsom det tycktes, vunnit Kammarens bifall och som gick i den riktning, jag för min del önskar, skulle, enligt min tanke, någon skrifvelse till Kongl. Maj:t egentligen icke vara af behovet påkallad. Men Herr statsrådet har tillika yttrat, att det skulle vara ett kraftigt stöd för regeringen i dess bemödanden för dessa angelägenheters ordnande, om en skrifvelse från Riksdagen aflätes, och vid sådant förhållande torde det icke vara skäl för mig att, såsom jag ämnat, framställa något yrkande om skrifvelsens inställande. Jag antager då, att en skrifvelse i ämnet kommer att afgå. Men i sådant fall torde väl vara angeläget, om skrifvelsen skall blifva ett verkligt stöd för regeringen, att i densamma icke intagas framställningar om hvad som i folkskolestadgan redan finnes anbefaldt. Herr statsrådet har meddelat innehåll af 7 § i sagde stadga, hvaraf befinnes, att de kunskapsämnen, hvilka fordras af den, som till lärare i folkskola skall kunna antagas, skola utgöra föremål för undervisningen i sådan skola. Och bland dessa ämnen finnes jemväl teckning upptagen. Man torde följaktligen icke kunna aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran att undervisning i ritning måtte blifva obligatorisk i folkskolorna, eftersom det i sjelfva verket redan så är förhållandet.

Hvad åter beträffar frågan om handaslöjder, har det redan af ett par föregående talare anmärkts, att det blefve svårt att införa handarbete såsom undervisningsämne i sjelfva folkskolan, och att det derföre väl egentligen borde vara i fortsättningsskolorna, som undervisning i detta ämne skulle meddelas. Med anledning här af, och då under diskussionen lemnats upplysningar om åtskilliga omständigheter, som derest de före förslaget uppsättande varit af Utskottet kände, måhända skulle föranledt, att Utskottet kommit till ett annat slut än nu, eller att formen för Utskottets hemställan blifvit en annan, hemställer jag, huruvida icke, i stället för att nu fatta beslut med modifikationer i afseende på båda punkterna, utlåtandet borde återlemnas till Utskottet med anmodan att upprätta förslag till skrifvelse i den syftning, som tyckes vara den gällande här inom denna Kammare. Skall en skrifvelse från Riksdagen kunna gifva stöd åt regeringen, bör den vara så

affattad, att man icke begär hvarken hvad som redan är genom lag stadgad eller något som svårligen kan praktiskt utföras i den omfattning Utskottet synes åsyfta.

Jag ber Kammaren i hvad jag nu yttrat icke se någon obenägenhet mot saken, utan allenast en önskan från min sida, att åt beslutet gifva sådan form och innehåll, att det i verkligheten blir ett stöd åt regeringens åtgöranden. Jag hemställer således om återremiss.

Herr Lasse Jönsson: Jag kan för min del icke på något sätt inse vare sig nyttan eller behovet af att till regeringen aflåta en skrifvelse, sådan som den nu i punkten a föreslagna. Jag tror tvärtom, att en sådan skrifvelse snarare skulle medföra ej ringa skada, om nemligen regeringen antog det vara Riksdagens allvar att vilja införa obligatorisk slöjdundervisning i folkskolorna. För mig är det åtminstone icke fattligt, hvarken huru folkskolelärarne skulle kunna, såsom motionären afsett, till fyllest uppfylla en sådan beäran, eller huru lärjungarne deraf skulle draga det ringaste gagn, utan att undervisningen i öfriga ämnen inom skolan försummades. Vi böra vara särdeles nöjda, om folkskolan kan på ett tillfredsställande sätt meddela barnen undervisning uti de många ämnen, som redan äro föreskrifna, och som skola leda till barnets förståndsutveckling och sedlighetsbegrepp. Hafva barnen derutöver någon fritid, så anser jag barnens föräldrar vara lika goda slöjdlärare, som någon skollärare eller lärarinna kan blifva, i hvad som är nyttigt. Sådan är min fullkomliga öfvertygelse, och då jag i afseende på vådorna för folkskolans bestånd och utveckling blifvit till en stor del förekommen af Herr Rundbäck behöfver jag icke vidare utveckla dessa. Eller huru tänker man sig kunna erhålla folkskolelärare, hvilka, utom den mångfald af ämnen som nu förekomma i folkskolan, om den skall rätt skötas, jemväl skola vara skickliga att undervisa i handslöjd, troligen ämnad att bestå af flera handtverk hvarti läraren, enligt motionärens åsigt, skulle ega sådan skicklighet, att han skulle dermed kunna försörja sig, om han från folkskolelärarekallet afskedades. Ett af motionärens starkaste stöd för de af honom föreslagna åtgärderna har han hemtat af exemplet från Finland, der enligt hans påstående redan i folkskolan skulle meddelas slöjdundervisning; men chefen för Ecclesiastikdepartementet har redan på ett slående sätt visat, att en sådan undervisning i de finska folkskolorna icke är obligatorisk, utan att densamma endast skall meddelas folkskolelärare-seminariernas elever. Men om också genom 1866 års författning en dylik obligatorisk slöjdundervisning vore i dessa folkskolor införd, hvad bevisar väl att densamma af kommunerna och föräldrarne omfattas med välvilja, eller att barnen eller samhället i sin helhet deraf haft något gagn.

Motionären har äfven åberopat flera andra länders exempel, i det han säger sig hafva med afsigt nämnt endast Finland, men hafva kunnat med ännu större skäl nämna andra länder. Jag vågar visserligen icke bestrida denna hans uppgift, men det före-

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

faller mig dock besynnerligt, att sekreteraren i den komité, som blifvit nedsatt för att afgifva betänkande och förslag angående den lägre tekniska undervisningen i riket, Herr Professor Dahlander, hvilken på Kongl. Maj:ts befallning rest i flera länder och afgifvit fullständig berättelse om slöjdundervisningen i Preussen, Belgien, England m. fl. länder, icke, så vidt jag funnit, nämner ett ord om, att slöjdundervisningen skulle derstädes vara i folkskolorna införd. Tvärtom säger komitén, hvars uppgifter i detta hänseende troligen äro med sekreterarens öfverensstämmande, å sidan 4 af betänkandet: "Den allmänna undervisningens utveckling kan visserligen ej annat än vara af stor betydelse äfven för industrien. Men den kan svårligen vara eller ens blifva ensam tillfylllestgörande för hennes mångfaldiga behof. Folkskolans äfvensom det allmänna elementarläroverkets ändamål måste alltid i första rummet vara att bibringa den för alla stånd och yrken nödvändiga och gemensamma, allmänt medborgerliga bildning. Speciel yrkesbildning, såsom sådan, kan icke blifva deras uppgift att meddela". Således måste jag anse det stöd, motionären för sin mening hemtat från andra länder, hafva i det närmaste förfallit.

Om en skrifvelse i den nu föreslagna syftningen skulle af regeringen upptagas så som Riksdagen tänkt sig, och derefter en förordning om obligatorisk undervisning i handaslöjd komme att utfärdas, så — för att icke tala om det onödiga i skrifvelsen hvad punkten a om ritning och teckning vidkommer, såsom dels föreskrifvet förut och dels, åtminstone i min ort, praktiskt infördt, i det att i de flesta folkskolor lemnas undervisning både i ritning och teckning — skulle jag anse att ett farligt tillbakagående i den öfriga undervisningen deraf blefve en följd. Bättre är då, att föräldrar och målsmän få fritt sörja för att deras barn undervisas antingen i hemmet, der åtminstone på landet alltid förekommer någon af de många hushållningsgrenar, hvori barn kunna användas, och derigenom vinna den uthållighet och utveckling, som framdeles erfordras för deras ansträngande göromål, eller i ett visst handverk, än att, derest denna undervisning förläggas till folkskolan, öfriga ämnen försummas och skolåldern i följd deraf måste utsträckas till barnets 14:de eller 16:de år. Deremot anser jag, att om det i vissa orter anses nödvändigt, det må stå antingen kommunerna eller landstingen fritt att draga försorg derom, att sådana slöjdsbarn inrättas, der barnen efter skolålderns slut erhöles erforderlig ledning uti handarbeten, men vill på det allvarligaste motsätta mig, att Riksdagen nu ingår till Kongl. Maj:t med begäran om införande af obligatorisk slöjdundervisning i folkskolorna.

Jag kan således icke instämma uti något af de här framställda yrkandena, utan yrkar afslag å såväl motionen som Utskottets förslag.

Herr Hjelm: Det är verkligen icke utan stora betänkligheter, jag efter tio månaders uppehåll åter intager talarestolen för att

yttra mig i folkskoleundervisningens intresse; men jag stöder och tröstar mig, åtminstone till en del, vid det program, som af Kammararens majoritet år 1867 uppställes, och hvare bland föremålen för partiets sträfvan omnämnes "*folskoleundervisningens ordnande i mera tidsenlig och praktisk riktning*". Hvad Utskottet här föreslagit tror jag för min del kunna betrakta såsom både *tidsenligt* och *praktiskt*, men att göra undervisningen i de uppgifna ämnena obligatorisk tror jag för närvarande möta svårigheter. Jag är också öfvertygad om, att detta hvarken varit motionärens eller utskottsmedlemmarnes afsigt, liksom jag icke heller kan firma en sådan mening uttryckt i betänkandet, der det heter, att det skulle utfärdas nådig föreskrift om intagande af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan. Således skulle icke, såsom föregående talare, och äfven representanten från Wexjö, sagt, detta ämne blifva obligatoriskt — jag ber att få betona det.

Man har här framhållit de svårigheter, som skulle vara förknippade med ritundervisningens införande i folkskolan. Jag föreställer mig dock, att hos de yngre lärare, som på senare tiden utgått till folkskolan, det icke skall möta något hinder härför i afseende på lärarekrafter; och hvad de äldre lärarne vidkommer, så vågar jag påstå, att icke heller hos dem, förutsatt att god vilja finnes, skola visa sig några öfvervinneliga hinder, då här ingalunda kan vara fråga om några konstnärliga saker. Det är, mine herrar, af stor vikt, att barnen i unga år få vänja sig att på fri hand uppgöra teckningar, och det är jemväl af vikt, att de tidigt få lära sig att med ögat uppfatta det föremål de skola afteckna. Vinnandet af detta mål beror likväl till stor del på den materiel, som vid undervisningen kan finnas att tillgå. För min del är jag således benägen för hvad Utskottet i afseende på detta ämne tillstyrkt, för så vidt som det öfverensstämmer med hvad motionären derom framställt. Det tillägg dertill, som Utskottet under mom. a tillagt om sätt för skolrådet att gemensamt med läraren bestämma den ålder och förkunskap, som fordras för att lärjungen må få del af denna undervisning, kan jag sålunda icke vara med om. För öfrigt tror jag, att vi redan förut i Kongl. kungörelsen den 22 April 1864 hafva ett stadgande i den vägen. Dock anser jag att föräldrar och målsmän, må ega bestämma tiden för här berörda öfnings början, men icke läraren, i förening med skolrådet. Föräldrar kunna bäst bedöma detta för sitt barn — alltid bättre än främlingar.

Beträffande den framställda anmärkningen att undervisningstiden redan vore så upptagen, att deraf ingenting vore öfrigt att anslå till ritundervisningen, så är det visserligen sant, att folkskolelärarne redan nu hafva en massa af ämnen — jag begagnar verkligen detta uttryck — att undervisa uti; men jag tror ändå icke, att i denna omständighet skall ligga något öfverstigligt hinder för att bland läroämnena upptaga äfven undervisning i ritning. Det är väl endast på sådana ställen, der ännu gamla lärare, som sakna vilja och förmåga att meddela sådan undervisning, finnas kvar, som undervisning i ritning, förutsatt att

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Utskottets förslag skulle blifva Riksdagens och Regeringens beslut, väl icke för närvarande kan komma i fråga; ty, jag betonar det ännu en gång, meningen kan väl icke vara att göra denna undervisning obligatorisk.

Hvad åter mom. b) i Utskottets förslag vidkommer, så får jag, med anledning af en talares påstående, att ovilkorligen folkskolelärarne skulle meddela undervisningen i handslöjd, förklara att en stor del af desse lärare af intresse såväl för sjelfva saken som för lärjungarne helt säkert skola åtaga sig denna undervisning. Folkskolelärarne ha i allmänhet visat sig lifvade af kärlekens kraft att utbilda landets barn på alla sätt, som varit möjligt, de hafva äfven redan på många ställen sjelfva lärt sig slöjd blott för att kunna handleda sina skolbarn äfven deruti. Möjligen är ej ett sådant förhållande rådande på alla ställen eller kan blifva det; men der god vilja finnes, kan alltid något göras och den goda viljan kommer på få ställen att saknas. Det är också af stor vikt, att barnen redan från unga år blifva intresserade för att göra något och icke få lära sig göra våld på naturen; ty liksom det lilla barnet i föräldrahemmet tager efter och försöker åstadkomma något liknande som det ser sina föräldrar och syskon göra, på samma sätt skall barnet i folkskolan, om det der får svsselsätta sig med handarbete, fatta intresse för en sådan sysselsättning och, äfven sedan det lemnat skolan, vilja på lediga stunder komma tillbaka dit, för att vidare förkofra sig deri. Derigenom kommer barnet att redan i unga år vänjas till en viss färdighet i slöjdarbete, som sedan kan lätt utbildas. Visserligen kan denna undervisning icke blifva fullständig på alla ställen; men der viljan är god, kan, såsom jag förut sagt, alltid något göras; och huru litet detta än blifver, skall det ändå verka godt och nyttigt.

Emellertid kan jag icke instämma helt och hållet i Utskottets under detta moment gjorda hemställan. utan vill jag förena mig med Herr Abraham Rundbäck och yrka bifall till det förslag, han i denna del afgifvit.

Herr Linder: Då jag tillhör det Utskott, som afgifvit förevarande utlåtande. och äfven närvarit i Utskottet vid uppsättandet deraf, så anhåller jag att få yttra några ord i frågan med anledning af den diskussion deri, som här försiggått.

Den förste ärade talaren — och, som jag tror, äfven andra efter honom — har såsom grund för sitt yrkande om återremiss anfört, att i första mom. af Utskottets hemställan skulle vara föreslaget något, som redan finnes i lag stadgad. På grund af hvad Herr Ecklesiastikministern haft godheten yttra, skulle man också kunna antaga, att så verkligt vore förhållandet; och jag vill icke bestrida, att ju icke saken kan så uppfattas; men jag för min del har icke kunnat komma till en sådan uppfattning, och, så vidt jag kunde höra och taga reda på hvad som vid motionens behandling i Utskottet förekom, har detta icke heller varit Utskottets mening. I 7:de § af nu gällande folkskolestadga heter det: "de *kunskapsämnen*, hvilka enligt 6 § 1 mom. fordras af den, som till lärare i folkskola skall kunna antagas, utgöra ock föremål för

undervisning i sådan skola". Såsom bekant är skiljer man mellan *kunskaps*-ämnen och *färdigheter* eller *öfningar*. Om man läser den § i folkskolestadgan, till hvilken här hänvisas, neml. 6 § 1 mom., så heter der bland annat, att den, som vill anses behörig att söka lärarebefattning vid folkskola, skall hafva ådagalagt fullgiltig insigt och färdighet att undervisa i vissa läroämnen. Här *skiljes* uppenbarligen mellan *insigter* och *färdighet*, och bland de kunskaps- och undervisningsämnen, som här uppräknas såsom erforderliga för folkskoleläraretjenst, nämnes *icke* ritning utan *linearteckning i sammanhang med geometri*. Att denna uppfattning delas af flera än Utskottets ledamöter, är jag i tillfälle att upplysa; ty i de församlingar eller skoldistrikt, om hvilkas folkskoleundervisning jag varit i tillfälle att taga kännedom, har den linearteckning, som inom skolorna öfvats med mera försigkonna skolbarn, alltid betraktats och behandlats såsom blott ett bihang till den geometriska undervisningen; linearteckning har i allmänhet öfvats *endast* för så vidt den ansetts behöflig för lärjungen att derigenom lära sig afbilda särskilda geometriska figurer, såsom kvadrat, triangel m. m. Jag vet äfven särskildt, att de uppgifter, som skolråden afgifvit till ecklesiastik-departementet angående undervisningen i folkskolorna, åtminstone från de håll, der jag har reda på undervisningen, stödt sig på denna förutsättning om linearteckningens betydelse. Det är känt att med det nit och den omsorg, som numera från alla håll och icke blott från högsta ort egnas åt folkskoleundervisningens stora och viktiga angelägenhet. praxis eller handläggningen af sjelfva undervisningen nu mera understundom och det rätt ofta går före sjelfva lagstiftningen. På samma sätt torde väl här också vara fallet, att undervisning i teckning och frihandsteckning, eller, såsom Utskottet här på grund af motionärens framställning tillåtit sig nämna det, ritning i en och annan folkskola redan öfvats. Inom det skoldistrikt, hvars ordförande jag är, meddelas också undervisning i teckning, icke blott linearteckning utan äfven frihandsteckning; men detta sker på särskilda tider och *utom* den vanliga undervisningstiden, emedan skolrådet icke ansett sig *kunna* tyda folkskolestadgans föreskrift i detta fall derhän, att ritningen vore ett obligatoriskt undervisningsämne i folkskolan. Att således undervisning i detta ämne icke egentligen *är* i lag föreskrifven utan trots lagen eller på sin höjd till följd af lagens tvetydighet, blott i praktiken gjort sig gällande, torde jag härmed hafva ådagalagt. Utskottet har följaktligen ansett sig icke befogadt att *affatta* klämman i mom. a annorlunda än som skett. Skulle nu Kammaren besluta att, i enlighet med talarens från Wexiö yrkande, efter ordet *föreskrift* i mom. a insätta orden: *så vidt möjligt är*, skulle man i sjelfva verket dermed hafva sagt precis detsamma, som innehålles i nu gällande folkskolestadga; ty det kan ju sägas, att de ordalag, som redan nu finnas i folkskolestadgan, inrymma ungefär så mycket, som att bemålde undervisning, *så vidt möjligt är*, må kunna meddelas i folkskolorna; åtminstone kan man icke påstå, att nämnda undervisning der bestämdt *förbjudes*.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
[Forts.]

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten yttra om det af den förste talaren påyrkade tillägget i mom. a, får jag säga, att genom detta tillägg, enligt min åsigt, ingenting är vunnet, utan att tvärtom nu gällande föreskrift i detta afseende blefve belastad med en tautologi till hvad angående samma sak redan finnes stadgad.

Samme talare från Wexiö, som jag nyss nämnt, framställde äfven ett förslag till ändring af Utskottets hemställan under mom. b, gående derpå ut, att åtgärder borde vidtagas för "det uppväxande släktets undervisning i handarbete". Om Kammaren bifölle denna senare del af hans förslag, skulle Kammaren, enligt min tanke, dermed hafva förklarat, att han önskar upprättande af särskilda handtverks- eller slöjdskolor, men alldeles icke anordnande af en sådan undervisning, som här är afsedd att ingå i folkskolan och åt dess barn meddelas; ty äfven fortsättnings-skolan är ju en folkskola, och de barn, som mottaga undervisning i dessa fortsättningsskolor, äro ju också folkskolebarn.

Härmed anser jag mig hafva visat, att de tillägg och ändringar, som den förste talaren yrkat i afseende å formuleringen af de båda momenten, innebära något helt annat än hvad vi behöfva och hvad Utskottet och motionären afsett.

Hvad Utskottet sjelft och, efter Utskottets åsigt, äfven motionären menat med framställningen om intagande af undervisning i ritning bland läroämnena vid folkskolorna, innebär något mera än som nu eger rum, nemligen undervisning i linearteckning såsom endast ett underordnad bilag till undervisningen i geometri. De allra flesta, som tagit kännedom om vårt folkskoleväsende och hysa intresse derfor, måste väl erkänna att en dylik mera utsträckt undervisning i teckning (ritning) skulle vara till stort gagn för skolbarnen, ehuru — såsom det också framgår af ordalydelsen i klämman — man bör se sig väl för att icke för tidigt eller med ens obligatoriskt söka införa denna undervisning. Men att hon vore nyttig just för sådana barn, som besöka folkskolan, är väl temligen klart. Lärjungens själsförmögenheter utvecklas derigenom åtminstone i en viss riktning; han får öfva sitt formsinne, han får lära sig återgifva formerna för hvarjehanda figurer, redskap och dylikt, hvilket väl påtagligen alltid måste vara af direkt nytta för den blifvande arbetaren. Utskottet har icke vågat att för närvarande göra hemställan derom, att denna undervisning skulle göras obligatorisk, ty hvar och en vet, hvilka svårigheter ett dylikt stadgande skulle möta vid tillämpningen der och hvar i landet. I detta afseende är skilnad icke blott mellan land och stad, utan äfven mellan olika trakter på landsbygden. I många ort har man ännu icke hunnit drifva folkskoleundervisningen längre, än att barnen inhemta minimikunskaperna. Der så är fallet, lönar det sig ej att införa något tvångsstadgande hvarigenom man vill söka bibringa barnen undervisning i detta nya ämne. Men klart är, att endast i nödfall en kommun måste nöja sig med att allenast i så måtto hafva tillgodosett det uppväxande släktets uppfostran och vård.

En talare på skånebanken yttrade, att han beträffande slöjdundervisning i folkskolan befann sig i den nödvändighet att yrka afslag såväl å motionärens yrkande som å Utskottets förslag. Han ansåg föreskrift om undervisning i slöjd såsom ett obligatoriskt läroämne vid folkskolan vara omöjlig att genomföra. Möjligt att så är; men om detta läroämne såsom obligatoriskt har Utskottet icke i någon mån yttrat sig. Vidare sade han, att man just icke så noga kunde veta hvad man skall tro om hvad Utskottet och motionären sagt i fråga om andra länder och de föredömen de i detta hänseende skulle hafva att erbjuda. Hvad jag med säkerhet kan påvisa, det är, att i Finlands folkskolelag bestämda föreskrifter äro meddelade om undervisning i slöjd vid folkskolorna. Hvad jag också, till den kraft och verkan det må hafva, kan försäkra, är att jag i Tyskland varit vittne till dylik undervisnings meddelande i folkskolorna i sammanhang med den öfriga undervisningen; jag har med egna ögon bevittnat detta förhållande. Bevisen må sålunda gälla, hvad de kunna; men uppenbart är, att den värde talaren sammanblandar den speciela yrkesbildningen med det slags färdighet i förevarande hänseende, som folkskolan är skyldig att meddela sina lärjungar. Jag säger rent af *skyldig*, ty de barn som besöka folkskolan, uppfostras i allmänhet till kroppsarbete och böra således tidigt vänja sig dervid, att kunskaper och arbete, insigter och tillämpning icke kunna skiljas åt. De böra i och med sjelfva sin skolundervisning lära sig, att denna förening utgör ett nödvändigt, ett integrerande element i den medborgerliga uppfostran. Med den försigtighet Utskottet i sitt yrkande iakttagit anser jag således den sak, hvarom här är fråga, vara på bästa sätt tjent.

Då jag icke inser att en återremiss skulle tjena till något, eller att ett afslag å motionärens yrkanden och Utskottets förslag skulle hedra denna Kammare, eller hvartill de af en talare yrkade ändringarne och tilläggen skulle tjena, kommer jag alltså till det resultatet att för min del instämma med Utskottet och hemställer således om bifall till Utskottets förslag.

Herr *Per Erik Andersson* instämde med Herr *Linder*.

Herr *Adlersparre*: Den talare, som först yttrade sig i frågan, ansåg första delen af Utskottets hemställan vara alldeles obehöflig, emedan enligt hans uppfattning i folkskolestadgan undervisning i ritning redan är föreskrifven. Frågan härom var äfven på tal inom Utskottet; men man fann dervid, såsom den siste talaren yttrat, att 7 § i nyssnämnda stadga, lindrigast sagt, vore *tvetydig* i afseende på huruvida ritning inginge bland de obligatoriska undervisningsämnena eller ej. För öfrigt ansåg Utskottet undervisning i ritning vara af den öfvervägande vikt, att, i synnerhet efter den utveckling den numera erhållit vid folkskoleseminarierna, meddelandet deraf, så vidt omständigheterna det medgäfv, åt folkskolans äldre elever borde föreskrifvas.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Den ärade representanten från Wexjö har framställt åtskilliga anmärkningar, som utan tvifvel böra tagas i öfvervägande, så mycket mera, som de kommit från en man med särdeles mycken sakkännedom i ämnet. Emellertid torde, enligt mitt förmenande, de skäl, som Utskottet anfört för sitt förslag, väga lika mycket som de motskäl, nyss berörde representant framställt. Utskottet har nemligen först och främst stödt sig på ett vid sistlidna års folkskoleinspektörsmöte *enhälligt* uttalande, att undervisning i handarbeten borde införas i folkskolan. Jag sade *enhälligt*, och sluter dertill af den omständigheten, att mot detta uttalande, som återfinnes i mötets protokoll, icke af någon bland mötets medlemmar afgifvits reservation. Utskottet saknar således för sin mening ej heller stödet af *sakkännedom*, ehuru, jag medgifver det, auktoritetstro icke är tillfyllestgörande hvarken i det ena eller andra hänseendet.

Men för denna mening kunna ytterligare anföras några så enkla och klara skäl, att de synas mig böra ligga tydliga för hvar och en. Alla måste vi väl vara ense om, att folkskolans hufvuduppgift är att dana idoge och duglige arbetare i de allmänna, rent praktiska yrkena. Erkännes nu detta, så måste väl också medgifvas, att undervisningen i folkskolan bör riktas åt detta mål. Så sker dock icke, om barnen endast lära sig att läsa, utan att få den ringaste undervisning i att vända handen till arbete. Jag har hört flera sakkunniga personer klaga öfver, att på många ställen — jag vill icke säga öfverallt — folkskolan likasom börjar skjuta öfver målet, och genom sitt ensidiga, allt för uteslutande mångläseri taga en opraktisk riktning samt i stället för att leda till arbetet — jag menar här kroppsarbetet — afleda hägen derifrån. Jag har äfven hört handtverksmästare tala om svårigheten att erhålla lärningar från folkskolan. Sedan pojkarne — för att nu hålla mig till dem — gått igenom folkskolan, vilja de helst blifva springpojkar, härfrisörer, biljardmarkörer och dylikt; för det egentliga hand- eller kroppsarbetet deremot hafva de föga häg. För denna min åsigt kan jag visserligen icke åberopa någon utländsk auktoritet; men för några år sedan träffade jag här en intelligent norrman, som, intresserad för folkskoleväsendet, besökte våra folkskolor samt dervid egnade mycken uppmärksamhet åt lektionerna och läseprogrammen. Jag frågade honom hvad han tyckte om de svenska folkskolorna. Han svarade: "de göra barnen till ficktjufvar allesammans". Naturligtvis låg i detta yttrande en öfverdrift, och det var icke heller så allvarligt menadt, men det innebar dock en varning, väl värd att beaktas. Ty all denna utanläsning icke allenast i historia, geografi och geometri m. m. — som representanten för Wexjö upprepat — utan äfven i sådana ämnen som behandla tropikens djur- och växtlära, fysiken, luftens beståndsdelar af qväfve och syre, atmosferens tryck och verkan i pumpar m. m. dylikt, som man får höra vid terminsafslutningarne — allt detta är nog godt i och för sig, men *enbart*, utan att åtföljas af någon den ringaste undervisning i verktygs skötande, utan att barnet får vänja öga och hand att uppfatta och

återge yttre föremål och deras proportioner, äro dessa utanlexor till föga gagn i verkstaden eller i "huggkammaren".

Talaren midt öfver påstod att det vore omöjligt att med den öfriga undervisningen i folkskolan förena undervisning i handarbete. Med all aktning för den sakkunnige mannen, som yttrade detta, vågar jag dock betvifla att så är förhållandet, hemställande huruvida det då vore tänkbart, att alla folkskoleinspektörerne vid mötet i fjor skulle kunnat afgifva ett sådant utlåtande om detta ämne, som jag nyss tog mig friheten omnämna. Jag är sjelf ledamot i styrelsen för en folkskola, som jag likväl på intet vis vill framhålla såsom någon modellskola. Barnen äro der indelade på två afdelningar, och under det de läsa i den ena afdelningen, få de på den andra i verkstaden lära sig nyttiga, i vissa yrken förekommande handarbeten; och jag tror att detta oakadt läsnigen i denna skola icke står tillbaka för den i andra skolor.

Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten derpå, att Utskottets hemställan under litt. b icke innehåller annat än en begäran, det Kongl. Maj:t måtte taga i *öfvervägande*, om icke förberedande åtgärder kunde vidtagas för införande af undervisning i handarbete, hvilket jag anser vara det viktigaste af alla folkskolans undervisningsämnen, naturligtvis religionsundervisningen undantagen, och sedan barnet lärt sig läsa, skriva och räkna.

Den ärade representanten från Wexjö föreslog en förändring i hvardera af dessa tvenne punkter. Han ville, i afseende å första punkten, att orden "så vidt möjligt är" skulle tilläggas, d. v. s. att ritning så vidt möjligt är skulle införas. Jag tror visserligen, att ett inskjutande af dessa ord icke skulle skada, men jag vet icke heller hvartill det skulle tjena. Ty om ritundervisningens intagande bland folkskolans läroämnen är *omöjligt*, så faller det af sig sjelf att ritundervisningen icke kan införas, och tillägget är då obehöfligt.

Beträffande senare punkten yrkade han den ändring, att i stället för ordet "folkskolan" skulle inflickas orden "det uppväxande släktet". Men i sådant fall skulle man helt och hållet frångå motionens innehåll, ty detta rör sig ju endast om folkskolan och afser icke den borgerliga skolan eller slöjdskolan.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan yrkar bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick.

Grefve Sparre: Den siste ärade talaren har ganska riktigt angifvit syftmålet med min motion vara det, att gifva undervisningen i folkskolan en praktisk rigtning. En annan talare har erinrat om, att den stora majoriteten inom denna Kammare allt sedan det nuvarande representationsskickets trädande i verksamhet bland andra punkter på sitt program haft uppstald äfven den, att åt undervisningen i folkskolan borde gifvas en mera praktisk rigtning än hittills. Såvidt jag nu kan erinra mig, har dock under de tio år, som efter representationsförändringen 1866 förflutit, ingen fråga rörande folkskoleundervisningen förevarit inom denna Kammare, ty hvad här talats i folkskolefrågor har, om jag minnes

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

rätt, endast afsett att öka lönerna åt folkskolans lärare, men icke själfva ritningen af undervisningen. Det var derföre i sanning oväntadt att nu, första gången då en sådan fråga blifvit bragt å bane, en ledamot af denna Kammare och själf medlem af den klass i samhället, som borde stå folket allra närmast, skulle uppträda mot förslaget och äfven lyckas att för detta sitt uppträdande, vinna bifall af andra Kammarens ledamöter. Att så skett, var i sanning oväntadt och smärtsamt; men det är naturligt, att orsaken dertill endast låg uti ett fullkomligt missförstånd af själfva saken.

Jag torde icke behöfva erinra herrarne derom, att $\frac{9}{10}$, nej $\frac{99}{100}$ af de barn, som bevista folkskolan för sin utkomst äro hänvisade endast till sina händers arbete. Vid sådant förhållande är det angeläget att redan hos de unga söka inplanta en riktig föreställning om detta arbetes vigt och betydelse. Eller är det icke fullt riktigt, såsom den ärade representanten från Vesterås nyss yttrade, att, om någonsin, bör i folkskolan kunskaper förenas med skicklighet, insigter med tillämpning. Då en framställning i detta syfte nu blifvit gjord, kan det vara allvar med detta motstånd just från den sida, der jag väntat mig det allra lifvigaste bistånd? Det är onekligen sant, såsom den siste ärade talaren sagt, att en ensidig folkskoleundervisning *afleder* från arbete. Behöfver jag erinra herrarne om huru många gånger vi litet hvar höra personer, som fått de allra ringaste insigter, säga: jag vill icke arbeta, jag vill sysselsätta mig med allt annat än handarbete. Dylika yttranden vittna om att mångenstädes bland folket finnes en fördöm mot kroppsarbetet, som vi måste söka att i tid utrota; ty den kan medföra vårt lands förderf. Det ligger verkligen en viss grad af sanning i den siste talarens anekdot om utländingens omdöme om vår folkskoleundervisning.

Den ärade representanten från Westerås har berättat hvad han sett i Tyskland; jag har med officiela handlingar visat hvad som gäller i Finland. Männe det då icke går an att införa handarbetet äfven i våra folkskolor? Eller äro våra barn annorlunda beskaffade än andra? Jag tror det icke.

Sedan jag börjat med denna lilla inledning, ber jag nu att få tala om de tvenne särskilda punkter, som utgöra föremål för Utskottets betänkande.

Hvad först angår ritundervisningen, har det redan blifvit af representanten från Westerås, likasom af representanten från Wexiö upplyst, att folkskolestadgans nuvarande föreskrift om meddelande af undervisning i linearteckning i folkskolan i allmänhet icke upptattas på annat sätt än i öfverensstämmelse med själfva stadgan, der det talas om de allmänna begreppen af geometri och linearteckning. Barnen i folkskolan få således endast lära sig att rita upp trianglar, rektanglar eller parallela linier o. s. v. Någon annan ritundervisning i folkskolorna har jag åtminstone icke hört omtalas annat än i fråga om Elfsborgs län, der man redan under tio år arbetat på införande af ritundervisning i folkskolorna, men inom Upsala och öfriga län, om hvilka jag i detta afseende har någon närmare kännedom, meddelas i folkskolorna icke någon

ritundervisning. Ett slags föreskrift om ritundervisning i folkskolan finnes visserligen, på sätt jag nämnt, i folkskolestadgan, men så litet sägande, att i 7 § allenast bestämmes, att "de kunskapsämnen, hvilka enligt 6 § 1 mom. fordras af den, som till lärare i folkskola skall kunna antagas, utgöra ock föremål för undervisning i sådan skola; och i 6 § af stadgan om seminarierna stadgas endast, att folkskolelärarne skola ega insigt i de allmänna begreppen af geometri och linearteckning. Ehuru vid sådant förhållande någon synnerlig tillämpning af stadgandet om undervisning i linearteckning hittills icke egt rum, vill jag dock antaga, att en föreskrift om meddelande af sådan undervisning verkligen finnes i folkskolestadgan, men jag vågar påstå, att det stora flertalet af de 139,000 barn, som under år 1874 skulle erhållit undervisning i linearteckning, endast fått lära sig att rita upp en eller annan triangel eller några parallela linier, något som, såvidt jag förstår, dock icke kan kallas ritning. Då emellertid Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet, med det upplysta behjertande han alltid lemnat folkskoleundervisningen. förklarar, att han icke hade något emot en skrivelse till Kongl. Maj:t, blott densamma icke komme att innehålla något i hans tanke origtigt, så och då jag icke anser ändamålsenligt att betänkandet återremitteras till Utskottet för vinnande af en så obetydlig förändring deri, som den jag åsyftar, får jag hemställa, att förra delen af punkten a måtte erhålla följande lydelse: "att Kongl. Maj:t täcktes utfärda nådig föreskrift om ett allmännare iakttagande af stadgandet om intagande af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan." Jag hoppas, att man mot denna förändring i formuleringen af punkten icke har något att erinra, då den derigenom kommer att innehålla till och med de ord, Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet ansett lämpliga.

Senare delen af punkten a anser jag deremot för min del vara riktig. Man kan dock möjligen emot redaktionen anmärka — och jag har äfven hört denna anmärkningen framställas — att skolrådet *gemensamt* med läraren skulle ega meddela bestämmelse angående ålder och förkunskap. oaktadt det i allmänhet ju tillkommer skolrådet ensamt att i sådant hänseende besluta. Det vore, säger man, otvifvelaktigt riktigtast, att läraren deröfver endast *hördes*. Om jag således vågar yrka, att punkten skulle blifva så förändrad, att skolrådet "efter lärarens hörande" skulle ega rätt att bestämma åldern och öfriga villkoren, tror jag att denna obetydliga förändring icke är af den vikt att, om punkten i öfrigt kan godkännas, en återremiss i denna del är erforderlig.

Punkten skulle i sin helhet då lyda sålunda: "att Kongl. Maj:t täcktes låta utfärda nådig föreskrift om *ett allmännare iakttagande af stadgandet om* intagande af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan, med rätt för skolrådet att *efter lärarens hörande* bestämma den ålder och förkunskap, som fordras för att lärjunge må få del af denna undervisning". Detta angående punkten a.

Hvad punkten b angår, eller införandet i folkskolan af undervisning i slöjd eller handarbete, så är det egentligen mot den

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

samma de här gjorda anmärkningarne blifvit rigtade. Jag är visserligen långt ifrån att bestrida, att icke svårigheter vid införande i folkskolorna af denna undervisning kunna möta, men Utskottet har ju också icke föreslagit något annat än en underdånig framställning till Kongl. Maj:t, att han ville taga i nådigt öfvervägande "om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna för ändamålet vidtagas". Och dessa förberedande åtgärder skola otvifvelaktigt i första rummet afse, såsom Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet sagt, folkskolelärares undervisning i slöjd. Herrarne hafva hört, att i seminarierna i Finland eleverna erhålla en dylik undervisning. Meningen skulle således icke vara, att folkskolelärares skulle för det ifrågasatta ändamålet förvärfva sig någon speciel yrkesskicklighet, utan meningen vore att, på sätt Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastik-departementet äfven yttrat, ställa så till att lärarne icke blefve alldeles främmande för slöjden, utan komme att hysa intresse derför och således jemväl vid undervisningen i geometri kunde gå så till väga, att de derigenom lemnade barnen en liten förberedelse till den blifvande egentliga slöjdundervisningen. Ur denna synpunkt vore det otvifvelaktigt högst nyttigt, att regeringen från representationen finge ett stöd för vidtagande af dylika åtgärder. På sätt jag redan nämnt, har erfarenheten i Finland, hvars folkskolestadga redan är öfver tio år gammal, visat att saken går för sig, och Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastik-departementet har sagt, att då, såsom ämnadt är, lärokursen vid folkskoleseminarierna snart kommer att ökas från tre till fyra år, en dylik undervisning der skulle kunna bibringas eleverna och således äfven komma folkskolan till godo. Lärarne blifva derigenom intresserade för ämnet, och redan dermed är mycket vunnet.

Den ärade talaren från Wexiö sade, att det skulle vara önskvärdt om undervisning i handarbeten kunde meddelas icke allenast åt de barn, som besöka folkskolan, utan äfven åt den bildade klassens barn; och härutinnan instämmer jag på det lifligaste med honom. Huru lyckligt vore det icke, om äfven dessa barn finge någon öfning i handarbeten! Det vore en välsignelse icke allenast genom det föredöme, som derigenom gäfves, utan äfven derföre att med den lyckans omvexling, som nuvarande tidsförhållandena ofta framkalla, förmågan att uträtta något med sina händer kunde vara dem till hjälp i nödens stund, om den en gång inträffade. Samme representant yttrade likväl, att det egentligen var i hemmet, som undervisning i slöjd borde meddelas. Så var förhållandet i forna tider; men samma förhållande var då äfven med undervisningen i läsning. Denna lemnades då äfven i hemmet; men numera vore den undervisningen icke tillräcklig. Och man begär ju för öfrigt icke, att i folkskolan skall meddelas någon speciel yrkesskicklighet. Frågan gäller endast att vänja den unge vid handarbete, vid ordning, vid precision; och detta bör ganska lätt kunna gå för sig i folkskolan, men alldeles icke att söka bibringa honom någon speciel yrkesskicklighet. Har barnet endast en gång vant sig vid kroppsarbete, må det sedermera,

egna sig åt det yrke det vill — det blir dess sak. Jag har med glädje hört detsamma yttras af Herr Ecklesiastikministern samt en representant från Stockholm. Jag tillåter mig nu meddela några upplysningar från min egen erfarenhet härutinnan. Ut i några folkskolor inom Elfsborgs län har undervisning uti handarbeten redan blifvit införd. Vid undervisningens meddelande tillgår alldeles på samma sätt, som representanten för Stockholm antydde beträffande den af honom omnämnda folkskolan i hufvudstaden. Halfva dagen användes till läsning; halfva till handarbete. Sjelf har jag besökt en sådan skola, och läraren förklarade, att barnens framsteg uti de vanliga skolämnena voro fullt ut lika stora som de voro, innan undervisningen i handarbete infördes. Barnen gå med lust till boken och äro under läsningen lika intresserade, som vid sysselsättningen med handarbetet. Vi veta litet hvar, att det just icke var särdeles roligt att gå till skolan; åtminstone påminner jag mig, att fjäten dit voro ganska tunga. Men om barnen aldrig så litet tillhållas att öfva sig i handarbete, få de snart lust därför; och denna lust meddelar sig äfven till deras öfriga sysselsättning i skolan. I en annan folkskola, der undervisning i handarbete meddelades, också inom Elfsborgs län, berättade läraren mig vid ett besök derstädes, att barnen icke lemnade honom någon ro. De komma till skolan, sade han, redan klockan 5 på morgnarne, ehuru undervisningen icke tog sin början förr än klockan 8, och somliga utaf dem hafva stundom matsäck med sig för att kunna tillbringa natten i skolan och derigenom få börja med sitt arbete så mycket tidigare på morgonen. Detta visar, huru mycket barnens håg för undervisning i allmänhet ökas derigenom, att äfven handarbete ingår bland undervisningsämnena, under det eljest den vanliga undervisningen följes af dem med föga intresse.

En ärad representant från Skåne menade, att det vore svårt att tänka sig, huru en undervisning af den art, som den ifrågasvarande, skulle kunna meddelas i folkskolorna. Jag vill blott bedja honom att göra ett besök uti någon af dessa skolor inom Elfsborgs län; han skall då finna, att det kan gå för sig. Att den ärade representanten icke vill sätta tro hvarken till mitt eller en representants på stockholmsbänken yttrande, finner jag icke underligt, då af hans anförande nyss tydligen framgick, att han bildat sig en oriktig föreställning om hvad som är i fråga. Att döma af hvad den värde talaren då sade, tycktes han nemligen tro, att förslaget afsåge ut i folkskolorna söka meddela barnen någon viss speciel yrkeskicklighet. Något sådant har dock ej varit ifrågasatt. Men när man, som han, utgår från det antagandet, att detta vore afsigten med det föreliggande förslaget, är det verkliga ej underligt att han uppträd emot detsamma.

Här har yttrats, att införandet af undervisning i handarbeten i folkskolan skulle medföra ett tillbakagående i den allmänna undervisningen derstädes. Nej, följden deraf skulle tvärtom blifva ett framåtgående. Den håg och lust för arbete, som barnen föra med sig från verkstaden, föra de äfven med sig till skolsalen.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Här är fråga om att bibringa dem insigter, hvaraf de kunna draga nytta i det praktiska lifvet och som icke blåsa bort kort efter det de lemnat skolan.

Beträffande sättet för denna undervisnings meddelande, synes det mig klart, att åt kommunerna bör lemnas temligen stor frihet vid bestämmandet deraf. Så har äfven förhållandet varit inom Elfsborgs län, der den ena kommunen fått förfara på ett, och den andra på ett annat sätt. Flerstädes har man invid de gamla skolsalarne uppfört särskilda lokaler för undervisningen i handarbeten; ty i allmänhet torde det icke vara lämpligt, att en och samma lokal användes för undervisningen så väl i det ena som i det andra.

Den ena kommunen efter den andra låter bredvid sitt skolhus uppföra en liten slöjdskola, der barnen under några timmar af dagen få lära sig föra knifven, yxan, sågen och hyfveln, hvilket allt är en ganska vigtig sak, utan att dock derigenom äsyfta att utbilda barnen till någon framstående yrkesskicklighet i någon viss riktning. De kommuner, som icke vidtagit ofvan antydda åtgärd, använda under ferierna skolsalen för samma ändamål. Alltid kan en kommun således, om hon blott vill, för ändamålet bereda så pass stor plats, att barnen der kunna inhemta denna lilla undervisning. Det bästa sättet att praktiskt delgifva barnen den första kännedomen om husslöjden torde vara att bibringa dem några geometriska begrepp, t. ex. genom att visa dem en vinkelkake, och huru den ser ut, samt fördelarne af att begagna rätliniga figurer och mera dylikt. At hela undervisningen uti slöjd bör sålunda gifvas någon liten teoretisk anstrykning, som icke torde kunna bibringas af vanliga handtverkare; och derföre måste dylik undervisning efter mitt förmenande meddelas i folkskolan i sammanhang med den öfriga undervisningen derstädes.

Jag skulle trötta herrarne om jag längre sysselsatte mig med detta ämne, som i öfrigt blifvit af en föregående ärad talare mycket bättre utredt, än som kunnat ske af mig; jag vill således inskränka mig till att till den ärade representanten från Wexjö hemställa, huruvida icke det af honom vid mom. b föreslagna amendement kunde få utgå; ty att inskränka undervisningen i slöjd endast till det från skolan uppvuxna släktet torde vara olämpligt. Då Utskottets skrivelseförslag dessutom icke innehåller någonting annat än "att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för införande i folkskolan af undervisning i handarbete", så är detta icke mera än hvad saken tål vid. Det är nemligen otvifvelaktigt, att många kommuner skola dröja länge nog med att lemna nödiga bidrag för ifrågavarande ändamål. I Elfsborgs län, mine herrar, har landstinget anslagit 6,000 kronor om året till understöd åt de kommuner, som inrättat skolor, i hvilka ifrågavarande slags undervisning meddelas; den kommun, som sjelf för ändamålet bidrager med 200 kronor, erhåller af landstinget enahanda belopp; på sådant sätt har man lyckats att uti flera af länets kommuner få införd slöjdundervisning, hvarvid man likväl

lemnat skolråden fullkomlig frihet här vid lag. Så mycket kan och bör representationen, efter mitt förmenande, göra i denna sak, allra helst Herr Ecklesiastikministern antydt, att derigenom ett lämpligt stöd skulle beredas för regeringens blifvande åtgöranden härutinnan — att hon hos Kongl. Maj:t anhåller om åtgärders vidtagande i den af Utskottet föreslagna syftningen.

Jag inskränker mig alltså till att yrka bifall till mom. a, med den obetydliga förändring jag deruti föreslagit, samt att mom. b måtte i oförändradt skick godkännas.

Herr Clairfelt: Som herrarne veta, brukar jag i allmänhet icke länge taga Kammarens tid i anspråk. Från den högre flygt, som diskussionen tagit genom de tvenne siste ärade talarnes yttranden, vill jag, som icke är någon känslomenniska utan en vanlig praktisk menniska, endast i min ringa mån söka återföra frågan på på dess rent praktiska ståndpunkt.

Jag förutskickar den anmärkningen, att jag alldeles icke skulle hafva något emot Utskottets förslag, om det kunde genomföras. Jag vill emellertid icke se saken från samma synpunkt som Utskottets ordförande, hvilken tyckes betrakta den endast ifrån städernas sida, utan jag vill se den ifrån synpunkten af dess intresse för landsbygden, hvarest det öfvervägande antalet skolor ju finnes. Utskottet föreslår uti mom. a, "att i underdanig skrifvelse måtte anhållas, att Kongl. Maj:t täcktes utfärda nådigt föreskrift om intagande af ritundervisning bland läroämnena vid folkskolan". Såsom herrarne hafva sig bekant, förekommer uti 1865 års reglemente angående folkskolelärareseminarierna i riket ett obligatoriskt stadgande derom, att kännedom uti linearteckning skulle ingå bland läroämnena vid seminarierna. Först sedermera har jemväl frihandsteckning blifvit bland dem upptagen. Detta gör, att troligen de fleste lärare icke kunna lemna undervisning i något annat än linearteckning; men skall kunskapen i ritning vara af något gagn vid den praktiska tillämpningen, så bör den väl äfven omfatta frihandsteckningen. För min del tror jag sålunda, att om någon undervisning uti ritning skall kunna åstadkommas, dertill erfordras särskilda lärarekrafter vid folkskolan.

I mom. b hemställer Utskottet, "att i underdanig skrifvelse måtte anhållas, att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt förberedande åtgärder kunna vidtagas för införande i folkskolan af undervisning i handarbete". Dermed måtte väl afses någonting annat än att meddela flickor de första grunderna uti handarbete, hvilka torde vara nog lätt inhemtade. Frågan torde väl gälla, att åt den manliga delen af folkskolans elever meddela undervisning i slöjd; men för detta ändamål torde erfordras skickliga yrkeslärare. Jag tror icke att i hvarje socken en sådan lärare står till buds utan ganska stora uppoffringar från kommunens sida.

Vill man nu afåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t och sålunda fatta ett beslut i öfverensstämmelse med första punkten i Utskottets förslag, så bör man äfven vilja konsekvenserna af ett

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.

(Forts.)

sådant beslut, nemligen alla de uppoffringar som komma att här flyta deraf, att man yrkar att sådana lärare skola tillsättas. Då jag nu emellertid icke är öfvertygad, att Riksdagen vill konsekvenserna af ett sådant beslut, anser jag det icke Riksdagen värdigt att på grund af sensationsskäl nu fatta ett beslut, som den icke sedermera vill vidhålla.

Den värde talaren från Wenersborg har talat åtskilligt om huru mycket som inom Elfsborgs län blifvit gjordt för ungdomens undervisning i handarbeten, och jag tror att han just härigenom anvisat det rätta sättet att härvid gå till väga, som är att öfverlemna åt landstingen och kommunerna sjelfva att vidtaga de åtgärder, som i detta hänseende äro nödiga, men icke göra saken till en statsangelägenhet.

Jag vill icke göra något positivt yrkande om afslag å Utskottets framställning, ty vill Riksdagen taga följderna af sitt beslut på sig, så gerna för mig, men då jag icke tror att Riksdagen vill göra detta, så anser jag att Riksdagen gör klokast i att låta frågan för närvarande förfalla och låta det blifva landstingens och kommunernas sak att föra henne till en lycklig lösning.

Herr Granlund: Då jag förlidet år var motionär i denna fråga och då väckte ett förslag i samma syftning som första punkten af nu föreliggande betänkande, så ber jag nu att få yttra några ord i ämnet. Jag hade då den oturen att med min framställning om införande af undervisning i ritning i folkskolan var förenad en begäran om ett anslag för ändamålet af 25,000 kronor. Framställningen möttes, såsom vanligt är, då frågor om anslag väckas af enskild motionär, af Stats-Utskottet med den anmärkning, att frågan icke vore utredd och så vidare, till följd hvaraf hon förföll. Jag hembär emellertid Herr Grefve Sparre min tacksamhet därför, att han återkommit med densamma.

Man har sagt, att föreskrift om undervisning i ritning vid folkskolorna redan finnas i folkskolestadgan, men så är det icke egentligen. Det är visserligen föreskrifvet i folkskolestadgan, att lärarne skola vid seminarierna *taga* undervisning i ritning, men det är icke föreskrifvet, att de skola *meddela* undervisning deri åt barnen i folkskolan. Det finnes äfven flera andra ämnen, i hvilka lärarne skola *taga* undervisning vid seminarierna, men det hör likväl i flera fall till undantagen, att de *meddela* undervisning deri. Så är till exempel förhållandet med trädgårdsskötsel. Deruti lemnas äfven folkskolelärarne undervisning, men det hör till sällsyntheterna, att man utanför folkskolehusen får se annat än kala marken, men jag medgifver det att ofta är orsaken den, att kommunen icke vill lemna den mark, som för ändamålet erfordras. Det kan väl icke betvivlas att, om man verkligen vill i grunden understödja slöjdskickligheten, detta måste ske genom att införa en obligatorisk undervisning i ritning vid folkskolan. Att en sådan undervisning bör vara för vårt folk af största nytta torde väl vara alldeles tydligt för hvar och en.

En föregående talare har sagt, att det i vårt land skulle vara

förenadt med ganska stora uppoftningar att i folkskolorna få lärare, som äro skickliga nog att undervisa i ritning. Jag tror deremot icke, att då det är föreskrifvet, att folkskoleläraren vid seminariet skall inhemta kunskap i ett visst ämne och sedan lemna undervisning deruti, det är möjligt, att han kan underlåta att lära sig åtminstone så mycket af detta ämne, att han kan blifva lärare deri för folkskolans barn. Han sade, att följderna af detta beslut skulle blifva ganska dyra. Jag svarar att följderna af ett beslut att skolläraryn skola undervisa uti ett ämne, deruti de sjelfva på statens bekostnad erhålla undervisning, icke väl lärer föranleda till några egentliga kostnader emot de fördelar som derigenom bibringas barnen, derigenom att de få lära sig teckna och i framtiden genom mer utbildning tillgodogöra sig hvad de i nya mönster och idéer se för ögonen och bibehålla genom att kunna afteckna det samt sedan tillämpa det samma i de olika förhållanden de komma i lifvet — vare sig i industrielt hänseende eller vid utöfvande af husslöjd. Jag tillhör dock icke dem som vilja inskränka undervisningen i kristendomen vid våra folkskolor, ty lika som jag anser ritundervisning utgöra grunden för det industriella lifvet, likaså anser jag kristendomsundervisningen lägga grunden till barnens framtida sedliga lif.

Hvad den sednare punkten af Utskottets förslag beträffar, så får jag deremot säga, att huru varm vän jag än är af Herr Grefve Sparres förslag i fråga om ritundervisning och äfven lika med honom uti allt som kan befördra husslöjden, så anser jag dock, att de yngre barnen helst i hemmen böra åtnjuta en dylik undervisning. Särskildt gäller detta om flickorna. De svårigheter, som man går till mötes, om man vill införa obligatorisk undervisning i handaslöjd i folkskolan, äro enligt min öfvertygelse verkligen så stora, att jag tror det blir nära nog omöjligt att meddela en sådan undervisning i någon större utsträckning eller uti alla folkskolor, särdeles för gossar. Vill man åter nöja sig med en folkskola i hvarje pastorat eller härad, såsom till exempel i Jönköpings län, der man har inrättat slöjdskolor i åtskilliga härader och till hvilka skolor kommunerna, landstinget och hushållningssällskapet lemna hvar sin andel, så tror jag att detta vore bättre än att hafva många skolor, men olämpliga lärare. Har man nemligen ett mindre antal dylika skolor, kan man lättare skaffa sig skickligare lärare. Jag vet för öfrigt ganska väl, såsom sjelfhafvande en mängd ynglingar till arbetare i olika yrken, hvad det vill säga att bibringa en yngling kännedom om ett handtverk; det går icke så lätt som man tror, om det skall blifva något bevändt dermed. Endast inlärande af ett yrke fordrar många år. Jag tror således, som sagdt är, att undervisning i handaslöjd bäst och kraftigast befrämjas genom att inrätta en slöjdskola här och der i olika kretsar eller härad; ty endast derigenom blir det tillfälle och möjlighet att erhålla dugliga lärare och att anskaffa de för undervisningen erforderliga materialier, modeller och verktyg. Jag vill således för det närmaste instämma med Utskottet och

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Ports.)

Herr Grefve Sparre om bifall till första punkten. Hvad angår andra punkten, vill jag icke göra något yrkande, utan blott uttrycka min önskan, att dessa skolor måtte inrättas på sätt, jag förut antydt.

Herr Uhr: Jag ber först och främst att få hembära Grefve Sparre min varmaste tacksägelse därför, att han nu väckt denna motion, som verkligen icke kommit för tidigt. Vi hafva redan länge väntat på att få undervisning i handslöjd införd uti våra folkskolor. Utskottet har också enligt min tanke rätt uppfattat motionen. Mätte den nu äfven leda till ett praktiskt resultat och mätte vi icke allt för länge få vänta på att förslagen sättas i verket.

Då jag hört en mängd talare yttra sig i samma rigtning som jag, skulle jag icke nu hafva begärt ordet, utan kunde alldeles hafva tegat i denna fråga, såvida icke Herr Lasse Jönsson dernere hade varit.

Man kan visst, såsom Herr Lasse Jönsson, tala om att undervisningen i hemmen skall ersätta undervisningen i skolorna. Ja, mina herrar, det kan man visst säga, der det i hemmet finnes någon som kan meddela barnen någon undervisning; men på många ställen finnes icke någon som kan lära barnen något, hvarken far eller mor; åtminstone är det oftast i de fattigarens hem kient bestäldt med lärdomen.

Man har vidare äfven sagt att det skulle vara svårt att få tillräckligt antal lärare. Den saken tror jag dock icke skulle vara förenad med så stora svårigheter, som man här tyckes föreställa sig.

Jag har nyligen varit uppe uti slöjdföreningen i Stockholm. Jag såg der en hel mängd saker, som voro förfärdigade af barnen i en folkskola, der ingen var öfver 13 år gammal, men de flesta emellan 6 och 9. Skolläraren, som förevisade sakerna och som varit den ende som undervisat barnen, yttrade att han "icke fått någon slags undervisning i handslöjd, utan endast sjelf gripit mig an dermed; men nu går det så bra att vi på 9 månader tillverkat för 400 kronor". Denne skollärare, som sjelf icke åtnjutit någon undervisning i slöjd, hvarken i hemmet eller i skolan utan helt och hållet varit sin egen läromästare, sade äfven att de yngsta barnen hellre ville lära sig att slöjda än att läsa och att de voro nöjda endast de kunde få något att taga uti, såsom en knif eller en mejsel, eller något att göra efter. Men detta utbildade deras förstånd; det ginge sedan bättre att lära dem läsa, då de blifvit ett eller ett par år äldre, och förståndet således hunnit att mera utvecklas. Så sade den mannen.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets förslag, ehuru jag måhända hellre skulle velat att förslaget bifölles med den af Grefve Sparre deri föreslagna lilla redaktionsförändring.

Herr Magnus Andersson: Ehuru jag vill erkänna det goda

och i allo nyttiga nu föreliggande motion innehåller, tror jag dock att den för närvarande är utförbar, åtminstone hvad angår landsbygden.

Jag har sjelf sistlidet års höst umgåtts med samma plan och hade då tänkt att till landstinget väcka och aflåta en motion i samma syfte, som Utskottets betänkande i punkten b innehåller. Jag ville likväl dessförinnan höra mina kommittenters tankar och begärde derföre att kyrkostämman skulle utlysas. Jag sade dem då, att jag ämnade gå in till landstinget med en motion i ämnet och frågade dem, hvad de tyckte derom. Alla svarade, att det skulle vara önskvärdt, nyttigt och i allo behöfligt om ett sådant mål kunde vinnas, ty alla ansågo att våra slöjder i närvarande stund äro starkt i förfall, men ehuru vi alla voro öfverens om att *något* borde göras, kunde vi dock icke besluta *hvad* som borde göras, utan der stannade vi. Att gå in till landstinget och begära anslag till ett företag, som man icke visste hur det skulle användas, tjenade naturligtvis icke mycket till. Saken förföll derföre för den gången. Jag är emellertid, som sagdt, motionären mycket tacksam derför att han väckt denna fråga ånyo, emedan det är naturligt att Riksdagen vida lättare än en enskild person eller en kommun skall kunna finna huru frågan bäst och lämpligast skall kunna realiseras.

Att det är af behovet påkalladt att något i afseende å handslöjden göres, är jag den förste att erkänna. I det skiök frågan nu har kan jag dock icke biträda densamma, hvarför jag yrkar afslag å alltsammans, såväl punkten *a* som punkten *b*.

Herr Ehrenborg: Jag skall icke blifva mångordig. Jag vill endast tillkännagifva, att trots den distinktion mellan kunskap och färdighet, som nyss gjordes af en ärad talare från Westeras, och hvilken föga bekräftas af de betyg, som från läroverken utgifvas, jag ännu vidhåller att teckning är ett obligatoriskt läroämne, och denna uppfattning har vunnit ytterligare bekräftelse icke endast genom de upplysningar Herr Chefen för Ecklesiastik-departementet meddelat, utan till och med af sjelfve motionären, Herr Grefve Sparre. Då nemligen Herr Grefven till punkten *a* uti detta betänkande föreslår ett amendement, åsyftande en anhållan hos Kongl. Maj:t angående utfärdande af nådig föreskrift om ett allmännare iakttagande af stadgandet om införande af undervisning i ritning bland läroämnena i folkskolan, ligger ju äfven i detta yrkande ett erkännande af hvad i sådant hänseende redan är i folkskolestadgan föreskrifvet, och således är ju hela momentet *a* i Utskottets förslag alldeles obehöfligt.

Då nu af diskussionen här i Kammaren synes, att, med ett och annat undantag, den stora goda saken är såsom sådan allmänt erkänd, men meningarne ytterst delade om hvad som bör skrivas och om de förslag, som böra framställas, synes mig största skäl förefinnas att till Utskottet återförvisa betänkandet; ty saken är för god att falla, men meningarne för delade för att kunna enas

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna
Forts.)

om ett enda förslag. Af sådan anledning får jag, i enlighet med hvad jag i mitt första anförande i frågan nämnde, återtaga mitt särskildt formulerade förslag och förenar mig med dem, som yrka återremiss.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Jag för min del tycker, att vi kunna vara ganska belåtna med den utveckling våra folkskolor hittills vunnit, och så vidt möjligt är böra låta dem ostörda fortgå på den beträdda banan. Det var en talare, som yttrade, att barnen nu inom folkskolorna icke erhöles annat än en *teoretisk bildning*. Det är väl ingen som på allvar kan yttra något sådant, att de kunskaper, som nu bibringas barnen i folkskolorna, skulle kunna kallas *teoretisk bildning*, då der ju endast meddelas undervisning i sådant, som för hvarje samhällsmedlem är ett nödvändigt behof att veta.

Här hafva så många yrkat på slöjdskolor. Ja! sådana äro nyttiga och jag är kanske lika mycket böjd för dessa skolors framgång som en stor del af de talare, som här uppträd och yttrat sig i ämnet, men icke kan jag finna, att Utskottets föreliggande förslag skulle komma att leda till det rätta målet. Jag har ännu icke hört någon yttra sig öfver, huru en sådan ifrågasatt slöjdskola skulle utbilda sig eller *på hvad grund* den skulle hvila. Det hufvudsakligaste jag af diskussionen iakttagit är, att den skulle förenas med folkskolan. Är då meningen, att våra folkskolelärare äfven skola lära sig handslöjd för att kunna undervisa i detta ämne, så begär man sannerligen för mycket af en och samma person, men är åter meningen, att till undervisning i handslöjd skall utses andra lärare, blir frågan, huruvida detta är praktiskt utförbart. Inom städerna synes väl inrättandet af slöjdskolor vara alldeles nödvändigt och jag vet icke någon stad, som icke antingen förskaffat sig en sådan skola eller åtminstone satt sig detta mål före. Äfven på landet är det nödvändigt att så småningom erhålla slöjdskolor, men der, inom olika orter, äro så olika förhållanden, att man egentligen icke kan uppställa en enda norm för dessa skolors bildande. Ville man inrätta en slöjdskola efter detta ords verkliga betydelse, måste i denna skola såsom lärare anställas en skraddare, en skomakare, en smed, en snickare, en målare och alla möjliga handtverkare. För öfrigt är icke nog med att hafva alla dessa lärare, utan man måste äfven åt dem alla anskaffa undervisningsmateriel. Huru är det då tänkbart att förena allt detta med skolan, utan att för all materielens förvarande uppbygga en särskild skolgård, och då skulle kostnaderna ökas äfven på det viset. Det förefaller mig, som sagdt är, besynnerligt, när dessa ifrare så mycket tala om slöjdskolor, utan att med det samma visa, på hvad grund dessa skola inrättas. De säga, att det skall Kongl. Maj:t afgöra. Har då Kongl. Maj:t icke annat att göra, än att vi skola öfverhopa honom med skrivelser, den ena efter den andra, på det han skall utfundera hvad som är bäst för oss? Om vi nu emellertid genom vår skrivelse skulle åstadkomma, att regeringen, efter att hafva gjort sig besvär med att höra alla

möjliga auktoriteter, inkomme med ett fullständigt förslag i ämnet, hvars förverkligande skulle komma att kosta mycket penningar, fruktar jag, att ifranne då skulle börja draga sig för de dryga kostnaderna, säga att förslaget ej är godt och förkasta alltsammans. Men jag tror, att vi lätt nog skulle kunna erhålla slöjdskolor på annat sätt, om förslag till dem nemligen utgår från socknarne sjelfva och man börjar i landstingen. Inom Skåne hafva vi rätt många slöjdskolor, som äro förenade med småskolorna, hvars lärarinnor, händiga fruntimmer, lära flickorna åtskilliga små handarbeten; men de första grunderna till det man i det praktiska lifvet egentligen behöfver, tror jag — åtminstone är det så inom hela den ort jag känner till — att såväl de mera förmögne som de fattigare sjelfve äro tvungne att lära sina barn. Der fins väl ingen enda husmansgumma, som icke sjelf, så godt hon kan, får lära sina flickor linnesöm, strumpstickning och annat sådant, och dertill behöfves i sanning icke några andra lärare.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Det skulle kunna vara ännu mycket mera att säga i denna sak, men jag vill inskränka mig till hvad jag nu yttrat och endast tillägga, att jag för min del kommer att instämma med dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan, och jag gör detta, derföre att jag, ehuru lika varm vän af slöjdskolorna som mängen annan, icke vill, att vi vid deras inrättande skola råka på villospar. Låt oss hvar i sin krets söka utbilda slöjdskolor. Sedan kunna vi ingå till regeringen, om vi se att vi icke utan statens understöd kunna lyckas i våra sträfvanden.

Jag yrkar afslag.

Häruti förenade sig Herrar *C. A. Jönsson, Magnus Jonsson, Hans Larsson och Anders Svensson.*

Herr Jöns Pehrsson: Den, som aldrig sjelf fått åtnjuta förmånen af folkskoleundervisning, borde kanske icke yttra sig i en fråga som denna, men då såväl motionären som äfven andra talare framkastat åtskilliga beskyllningar mot oss landtmän, är det för mig vid detta tillfälle ej möjligt att iakttaga tystnad. Man har nemligen velat påstå, att enhvar, som yttrat sig mot det nu föreliggande förslaget, skulle sakna sinne för folkupplysningen. Jag erinrar mig mycket väl, huru som motionären i ämnet, hvilken nu ifrar för aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t uti denna fråga, förut ofta hånat såväl Kammaren som Riksdagen, för att den i likt och olikt plägat besvara Kongl. Maj:t med skrivelser. Deremot anser han detta vara på sin plats nu, då fråga är om förhållanden, dem han färglagt så som knappast någon annan kunnat göra — emedan ingen annan vill så blottställa sig för motsägelser, som han gör, åtminstone i vissa fall. Det är sannerligen märkvärdigt, hvilken ringa kunskap om förhållandena i landet, Grefve Sparre vid detta tillfälle ådagalagt. Då jag sjelf i tio år varit ledamot i ett skolråd, kan jag vitsorda, att åtminstone i den skola, som är stald under dess uppsigt, rätt länge öfvats undervisning i frihandsteckning, och då sådant icke är förbjudet, är det

Ang. undervis-
ning i ritning
och handarbete
i folkskolorna.
(Forts.)

väl i alla händelser en rättighet, som man redan nu eger, utan att derom behöfva besvåra regeringen med någon skrifvelse.

Af alla de talare, som här yttrat sig i för folkupplysningen välvillig rigtning, har emellertid ingen påpekat en omständighet, som kanske mera än någon annan vållat, att man genom folkskoleundervisning icke nått det resultat, hvartill man eljest borde kommit — jag åsyftar det i denna Kammare ofta omtalade förhållandet, kyrkoherdarnes sjelfskrifvenhet såsom ordförande i skolråden. Det är uppenbart, att denna omständighet i väsentlig mån bidragit dertill, att man af folkskolorna i det praktiska lifvet icke fått den valuta, man bort kunna påräkna. Jag medger väl, att hvarje individ måste inhemta insigt i religionens sanningar, att ingen kan vara en god medborgare, som ej i första hand vunnit en sådan insigt, och att det således är tydligt, att religionsundervisningen bör vara första ämnet inom folkskolan, men jag kan deremot icke gilla att, såsom förhållandet i verkligheten ställer sig, kyrkoherdarne söka att på öfriga ämnens bekostnad uteslutande framhålla religionsundervisningen. Uti den skola, i hvars angelägenheter jag har ett ord att säga, läses Hübners bibliska historia, innehållande 2 gånger 52 berättelser, och kunna ej barnen lära sig alla dessa 104 berättelser blifva de knappast antagna till konfirmationen. Härtill kommer läsningen af den långa — lilla och stora — katekesen. Vill man härtill ytterligare lägga flera läroämnen, är man mot barnen barbarisk. Jag medger således, att frihandsteckning och ritning är en rätt angenäm konst och bör öfvas, likasom jag icke är en sådan hedning, att jag vill från folkskolan borttaga religionsundervisningen, men jag tror, att man icke bör belasta folkskolan med allför många undervisningsämnen och att man kan läsa mindre än 104 berättelser i bibliska historien och ändock ega ganska god kristendoms-kunskap.

En annan talare här midt öfver har påstått, att den fattigare befolkningen i allmänhet är okunnig i slöjd och icke deri får någon undervisning i hemmen. Deri kan väl ligga någon sanning, men å andra sidan tror jag, att den fattigare befolkningen är kanske just den, som får lära sig att mest arbeta, för att i likhet med den rikare klassen kunna något gagna. Motionären såväl som andra talare ha velat påstå, att folkskolorna nu snarare i detta hänseende utöfva ett skadligt inflytande, i det hågen för arbete derigenom försvinner. Men är detta sant, vore det ju bättre att helt enkelt borttaga hela folkskoleundervisningen. Nej, felet är enligt min tro, att det gröfre arbetet icke åtnjuter det erkännande, hvilket det likasom *allt* ärligt arbete förtjenar. Så snart någon är dagakarlar, är han ofta nog föremål för hån och förakt. Detta har äfven träffat mig. Jag har ej heller fått någon egentlig lärdom i min ungdom, men jag har fått vara med ändå.

Men för öfrigt, då det nu lär vara så, att det ej är förbjudet att i folkskolorna införa de ämnen, hvarom här är fråga, tror jag, att den föreslagna skrifvelsen är alldeles öfverflödigt. Jag har ock vid flera föregående tillfällen, då folkskolefrågan varit å bane, uttalat den åsigten, att det ej är tänkbart att barn i en ålder

emellan 8 och 14 år skola kunna lära allt möjligt. Ja, det är lika omöjligt som att försöka att, sedan den der karaffinen blifvit fylld, få dit ännu mera. Det är derföre bäst att så väl i detta som andra fall iakttaga ett visst lagom.

Jag har velat yttra detta såsom en protest mot den beskyllningen, man påbördat oss landtmän, att vi, för det vi icke vilja gå in på Grefve Sparres förslag, äro fiendtligt sinnade emot folkundervisningen. Sjelf har jag visserligen icke besökt någon skola och icke heller erhållit annan undervisning, än den jag inhemtat, under det jag vallade min faders kreatur. Men ändock har jag kommit fram i världen. Alla äro dock icke mäktiga till sjelfbildning. Jag är således icke emot folkundervisningens befrämjande, men jag vill ej, att denna undervisning skall handhafvas på *sådant* sätt, att den blir en plåga för våra barn.

Herr Ola Andersson: Jag ber att få erinra Kammarrens herrar ledamöter, att i samma Utskott, som handlagt förevarande motion, föreligger för det närvarande till behandling en annan ganska vigtig motion, väckt inom denna Kammare af Herr Johan Erik Johansson, och i hvilken yrkas att Riksdagen ville i underdånighet anhålla hos Kongl. Maj:t om revision af nu gällande folkskolestadga. Vid sådant förhållande synes det mig vara å ena sidan högst olämpligt, att Riksdagen nu först beslutade en skrifvelse i hvilken anhålles, att Kongl. Maj:t måtte åvägabringa den eller den speciela förändringen i samma stadga och tillse att det eller det undervisningsämnet må såsom lagstadgad intagas bland läroämnena i folkskolan, och sedermera tilläfventyrs fattar beslut om afåtande af en skrifvelse med begäran om revision af *hela* folkskolestadgan, liksom jag å andra sidan icke heller anser lämpligt att nu *afslå* Utskottets här gjorda framställning, då ju intet hinder bör möta för Utskottet, att, om denna fråga dit återförvisas, behandla den i sammanhang med den af mig nyss berörda motionen, hvarvid Utskottet jemväl kan hafva ledning af den här nu med så stort intresse förda diskussionen samt derefter på grund af båda motionerna så i ena som andra afseendet göra den hemställan Utskottet kan finna lämplig.

På tal om den *praktiska* undervisningen i våra folkskolor, vill jag nämna, att denna, enligt min öfvertygelse, ej bör ledas derhän, att den öfriga undervisningen derigenom förlorar allt för mycket. Jag tror nemligen, att det stora flertalet af skolbarnen i vårt land, hvilkas enda undervisningstid i bokliga ämnen inskränker sig till den jmförelsevis korta tid, de besöka folkskolan — behöfva der lära något i denna väg, som kan lända dem till nytta i lifvet. Jag vill härigenom dock ingalunda godkänna någon förkastelsesdom öfver införande af undervisning i handaslöjd, emedan jag vet exempel på, att i folkskolor, hvilka kanske böra räknas bland de bästa i landet, sådan undervisning meddelas i jembredd med barnens undervisande uti andra läroämnen utan att dessa senare dervid lidit. Men i detta fall är ett lyckligt resultat beroende icke allenast på lärarens flit och skicklighet att kunna

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

lifva sina elevers håg för de olika ämnena, utan äfven på församlingens nit och intresse för saken, hvilket i ej ringa grad lifvar och uppmuntrar läraren. Jag får derföre säga, att jag för min del ingalunda vill, att detta skall blifva ett *lagstadgadt* undervisningsämne, utan att frågan derom må förblifva hvarje kommuns ensak. På sin höjd skulle jag vilja medgifva, att detta såsom ett önskningsmål uttalades i folkskolestadgan.

Hvad ritundervisningen deremot beträffar, i hvilket hänseende förut blifvit framhållet, att linearteckning redan nu ingår i folkundervisningen, skiljer jag mellan linearteckning och ritning, likasåsom jag har den erfarenhet, att i ritning kan undervisas utan intrång å öfriga läroämnena och att färdighet deri bör vara af praktisk nytta för barnen, hvarföre det ämnet ock synes mig både kunna och böra föreskrifvas såsom lagstadgadt undervisningsämne.

Såsom jag förut antydt, anhåller jag emellertid om återremiss, på det Utskottet måtte beredas möjlighet att behandla denna fråga i sammanhang med frågan om en allmän revision af folkskolestadgan; och begagnar jag tillfället att nu uttrycka den åsigt, att det länge väntade förslaget om reglering af skyldighet att bygga och underhålla skola äfvensom bestämelserna om grunden, efter hvilken lärarens lön bör utgå m. m., må så uppgöras, att alla dessa stadganden strykas bort ur folkskolestadgan och få sin plats i kommunallagarne, dit de numera rätteligen höra, samt att således hufvudsakligen det pedagogiska och hvad dit hörer får sin plats i folkskolestadgan.

I detta anförande instämde Herrar *Samuel Johnson, A. Börjesson, Lind, Jan Magnusson och Carl Johansson.*

Herr Hagerman: Jag har icke begärt ordet för att uppehålla Kammararen med något längre föredrag, utan kunde gerna inskränka mig till den förklaring, att jag i hufvudsakliga delar instämmer med herr Ola Andersson och tror, att man skulle vinna mera genom att återremittera frågan. Dock kan jag icke underlåta att hembära den ärade motionären min tacksamhet, för det han genom sitt förslag gifvit anledning till denna lifliga diskussion af en fråga, som, enligt min åsigt, är värd all uppmärksamhet och som, jag hoppas det, väl skall i sinom tid vinna allt det erkännande, den förtjänar.

Jag ber tillika att få yttra ett par ord med afseende å de stora svårigheter några talare ansett möta att ställa slöjdskolan, med hänsyn till dess egentliga betydelse och ändamål, i samband med folkskoleväsendet. Min uppfattning är ock den, att det begrepp, som ordet slöjdskola i dess rätta bemärkelse innebär, icke kan på ett fullständigare och tillfyllestgörande sätt tillämpas och genomföras i folkskolor med gossar om 10 eller 12 år, utan har jag föreställt mig, att för dem undervisningen i slöjd lämpligast torde böra inskränkas till att genom små modeller och mindre konst saker väcka deras sinne och odla deras smak för det prak-

tiska lifvet. Med dylika saker — med inöfvandet af de första handgreppen samt med efterbildandet af små modeller till hvarje sak, hvaraf de på sin framtida bana skulle kunna vid det praktiska utöfvandet skörda nytta — är det således barnen i folkskolan, enligt mitt förmenande, hufvudsakligen böra sysselsättas.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Man har yttrat, att dylika saker skulle kunna bättre inläras i hemmet, än i slöjdskolan. Detta antagande har emellertid, såsom mig synes, på fullgoda skäl blifvit bestridt af andra talare och jag instämmer med dem. Dock gör jag detta endast med det tillägg och under det förbehåll att undervisningen i dessa ämnen inom skolan icke sker på de öfriga för denna ålder verkliga nödvändiga läroämnens bekostnad.

Beträffande åter den farhåga åtskilliga talare uttalat, att folkskolan redan nu tynges af så många läroämnen, att införandet af flere sådana skulle möta svårigheter, tillåter jag mig, att i vissa delar lifligt instämma med herr Jöns Pehrsson; ty jag tror, att i folkskolan verkligen förekomma åtskilliga läroämnen, hvilka mycket väl skulle kunna icke blott utan skada, men till verklig nytta inskränkas eller rent af förbjudas, och att deremot många ämnen, hvilkas inhämtande skulle medföra betydligt större gagn och nytta i det praktiska lifvet, kunde i de förras ställe införas.

Utan att på minsta sätt vilja uttala någon ringaktning mot religionen eller förringa värdet af undervisningen i dess sanningar, tror jag dock att man utan men för det uppväxande släktets religiösa grundval, kunde afskaffa utanläsningen af den s. k. långkatekesen och bibliska historien, hvilken bok med afseende på en stor del af dess berättelsers innehåll och form, är för barnasinnets mindre lämplig, samt att barnens tid kan användas på nyttigare ämnen än dessa. Jag är nu öfver 50 år gammal, men har ännu icke lyckats få klart för mig, hvartill denna läsning utan eftertanka, detta upprabblande af lexor skall tjena. Bättre vore då att mera lägga an på att lära barnet läsa sin bibliska historia redigt *innantill*, i fall vederbörande så strängt hålla på att denna bok skall utgöra ett barnens plågoris och i sammanhang dermed söka reda lärjungens begrepp om hvad han läst och hört samt derigenom väcka hans intresse för ämnen, hvilka i och för sig äro för barnasinnets mindre angenäma.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra instämmer jag med dem, som yrkat, att utlåtandet måtte till Utskottet återförvisas.

Herr O. B. Olsson: Jag är hufvudsakligen förekommen af herr Ola Andersson och kan således på förhand förhand förklara, att jag ämnar förena mig med honom i yrkandet om återremiss af Utskottets nu föreliggande utlåtande.

Äfven jag tror att, om än den omständigheten, att herr Johan Erik Johanssons motion om revision af nu gällande folkskolestadga ännu icke blifvit pröfvad, väl ej kan anses utgöra något bestämdt hinder för särskild behandling af nu föreliggande ärende, det dock torde kunna sägas hafva varit mindre välbetänt af

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Utskottet att på detta sätt utbryta detsamma från hufvudfrågan, som i först nämnda motion beröres. Detta må dock vara en smakfråga.

Beträffande åter den i fråga satta undervisningen i handaslöjd, anser jag, att den särdeles väl egnar sig för folkskolorna i de större städerna till följd af den större tillgång på industriella alster, samt på lärare och lärarinnor som der förefinnes. Hvad landsbygden deremot vidkommer, så har man der icke sådana lärarekrafter att tillgå och derföre bör, enligt min tanke, landsbygden icke heller genom något lagstadgande inblandas i denna angelägenhet, enär saken är den för dyr och förenad med allt för många svårigheter att genomföra för att kunna åläggas såsom tvång. I detta afseende instämmer jag också med herr Ola Andersson. Vi hafva visserligen åtskilliga folkskolor på landet, der undervisning i handarbeten och ritning m. m. meddelas, men detta är ett undantagsförhållande. I *allmänhet* skulle det för visso, såsom jag nyss nämnde, lända vederbörande landskommuner till alltför dryga kostnader, om denna undervisning förklarades obligatorisk. Jag yrkar emellertid återremiss af betänkandet på det att Utskottet må blifva i tillfälle att inkomma med ett nytt och mera genomförbart förslag i sammanhang med afgifvande utlåtande angående den ifrågasatta genomgripande förändringen af 1842 års folkskolestadga.

Herr Åke Andersson: Jag är hufvudsakligen förekommen af Herr Ola Andersson samt förenar mig med honom i yrkandet om ärendets återförvisande till Utskottet.

Öfverläggningen var slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställanden i oförändradt skick, dels bifall till hvar och ett af de olika ändringsförslag, som Grefve Sparre och Herr A. Rundbäck i sina nu afgifna yttranden framställt, dels afslag, dels ock slutligen återremiss. Efter upptagande af dessa meningar, och sedan propositioner i enlighet med desamma blifvit gifna, förklarade Herr Talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för Grefve Sparres förslag. Votering begärdes. Af sådan anledning och för bestämmande af kontrapositionen, upptog Herr Talmannen ånyo de öfriga yrkandena, af hvilka det på återremiss förklarades hafva flertalets mening för sig. Men äfven angående kontrapositionen äskades votering, och blef alltså, sedan till kontraposition i denna votering antagits yrkandet på afslag, en så lydande omröstningsproposition först uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen antager yrkandet om återremiss, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit deras mening, som yrkat afslag å Utskottets hemställan.

Ang. undervisning i ritning och handarbete i folkskolorna.
(Forts.)

Den omröstning, som företogs enligt denna proposition, utföll med 49 ja mot 93 nej; i följd hvaraf propositionen för hufvudvoteringen erhöi följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Första Tillfälliga Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 1 med den af Herr Grefve Sparre föreslagna förändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej har Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

Den senare voteringen visade 37 ja mot 100 nej; hvadan Kammaren beslutit enligt nej-propositionen.

Sedan utgången af omröstningen för Kammaren tillkännagifvits, yttrade

Herr Biesert: Då jag icke deltagit i den diskussion, som förts i den nu afgjorda frågan, så ber jag att få i protokollet antecknadt, att jag vid voteringen röstat för bifall till Utskottets förslag med den deri af Grefve Sparre föreslagna förändring.

§ 2.

Föredrogs Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 2 (i samlingen N:o 15), angående ändring i § 4 af Kongl. kungörelsen den 29 December 1860 rörande folkundervisningen i riket.

Ang. folkundervisningen i riket.

I anledning af i ämnet afgifna motioner (Herr August Peterssons motion, N:o 77, och Herr J. Rundbäcks motion, N:o 121) hade Utskottet föreslagit:

“att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anholder det sådana föreskrifter meddelas, att den lön, som utgår till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor i folkskolan och hvartill statsbidrag erhålles, bestämmes motsvara en undervisningstid af åtta kalendermånader; och att den församling, som ålägger dylik lärare, eller lärarinna, längre årlig undervisningstid, skall kännas skyldig ersätta för den utsträckta tjänstgöringen med så stort belopp, som motsvarar den dem lagligen tillkommande lön, fördelad på åtta kalendermånader.”

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

Beträffande detta förslag anförde

Friherre Nordenfalk: Man behöfver endast erinra sig, att den till folkskolelärare och folkskolelärarinnor med 2 tunnor spanmål ännu utgående aflöning för hvarje månad af öfverläsnings-tiden bestämdes i en tidpunkt, då lönen bestod af 16 tunnor spanmål för åtta månaders tjenstgöring, samt följaktigen då motsvarade *åttondedelen af årslönen* för att fatta rättmätigheten af förslaget att, med ledning af den kontanta aflöning, som *numera* utgår till folkskolelärare, som åläggas tjenstgöring utöfver åtta månader af året, godtgörelsen skall, efter samma beräkning för hvarje öfverskjutande månad, bestämmas till ett relativt lika belopp, som tillkommer läraren för tjenstgöringen under hvarje af de omförmälda åtta månaderna. Jag hyser heller icke något tvifvel om, att Kammaren skall, på sätt Utskottet föreslagit, bifalla det väsentliga af motionärernes framställningar; men jag har tagit mig friheten begära ordet för att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå att i Utskottets nu föreliggande skrivelseförslag, äfven med den rättelse, som särskildt blifvit detsamma bifogadt, torde förefinnas någon otydlighet, som kan komma att i tillämpningen förorsaka hvarjehanda svårigheter och missförstånd. I slutet af Utskottets så kallade kläm heter det nemligen, att lärare och lärarinna skola för utsträckt tjenstgöring erhålla ersättning med så stort belopp, "som motsvarar den dem lagligen tillkommande lön, fördelad på åtta kalendermånader". Så vidt jag förstår, angifves med dessa ord icke någon egentlig beräkningsgrund för den föreslagna ersättningen för ökad tjenstgöring, och hvad än värre är, der talas om "den dem lagligen tillkommande lön". Men nu består, såsom bekant är, desse lärares och lärarinnors lön icke blott af penningar utan ock af vissa naturaförmåner. Om man alltså åtnöjer sig med Utskottets ofvan angifna, något obestämda ordalag, så befarar jag, att ersättningen för ökad tjenstgöring skulle komma att på olika ställen beräknas på olika sätt. Då jag på denna grund anser det vara bäst, att något bestämdare uttrycka hvad som här åsyftas, tillåter jag mig föreslå, att senare delen af Utskottets förslag må erhålla följande något förändrade lydelse: "*och att den församling, som ålägger dylik lärare eller lärarinna längre årlig tjenstgöring, skall därför utgifva ersättning med ett belopp, som för den öfverskjutande undervisningstiden motsvarar den, efter beräkning af åtta månaders tjenstgöring, läraren eller lärarinnan tillkommande kontanta årslön*".

Jag anhåller vördsamt hos Herr Talmannen om proposition å detta mitt förslag.

Herr O. B. Olsson: Till den föregående talarens yttrande och framställda förslag i frågan har jag icke något att lägga, hvidan jag endast ber att få instämma med honom.

Herr Rundgren: Jag hyser vissa betänkligheter att yttra mig i denna fråga, eftersom jag i en sak sådan som den föreva-

rande icke kan biträda det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag inser visserligen, att Utskottet, på samma gång det velat förbättra folkskolelärares och lärarinnors aflöning, menat sig befördra folkskolans bästa. Möjligt är ock, att inom vissa delar af landet det afsedda syftemålet kan vinnas; men att döma efter åtskilliga erfarenheter inom det stift, hvars chef jag är, kan jag icke fördölja min öfvertygelse, att en bestämmelse, sådan som den nu föreslagna, skall på många ställen motverka detta syftemål. Det måste naturligtvis vara en stor åtskillnad emellan en landsort. som är slättbygd, samt således mera tätt befolkad och der en ambulatorisk skola är måhända okänd eller endast undantagsvis förekommer, och en landsdel med vidsträckt bygder, der man, för att kunna bereda undervisning åt skolbarnen och tillika befria dem från en allför långväga skolgång, måste hafva ambulatoriska skolor och många lärare eller lärarinnor. Tydligt är, att om barnen inom de särskilda områden, på hvilka lärarne hafva att fördela sig, skola få undervisning under en nöjaktigt lång tid, lärarne måste dela sin tid på de olika områdena, och om en sådan ort kan man i allmänhet säga, att 8 månaders sammanlagd undervisningstid är för ringa. Det finnes nemligen folkskole-distrikt, der läraren måste dela sig på ända till fem särskilda områden, under det att fyra eller tre höra till vanligheten. Nu har det visat sig, att, sedan en förökad lön för lärarne inträdt, man inom vissa församlingar förklarar sig icke vilja, att lärarne skulle undervisa under längre tid än 8 månader årligen och att följaktligen den förut varande undervisningstiden dertill inskränkts. Sådant har skett oaktadt ersättningen för den öfverskjutande tiden varit jemförelsevis ringa. Jag befarar således, att, derest man nu för lärarne och lärarinnorna vid folkskolan gör en bestämmelse sådan som den här föreslagna, den skall komma att på många ställen utöfva ett bestämdt menligt inflytande i så måtto, att församlingarne, för att undgå den större utgiften, icke ålägga lärarne eller lärarinnorna att undervisa utöfver åtta månader. Skulle så blifva förhållandet, motverkar man det syfte man genom förslaget vill befrämja eller folkskolans utbildning och då det nu icke är längre sedan än i fjor, då, till följd af Kongl. kungörelsen den 16 Juli, en icke obetydlig löneförhöjning egde rum för folkskolans både lärare och lärarinnor, skulle jag tro, att det för ögonblicket måhända vore klokt att ej vidtaga den åtgärd, Utskottet tillstyrkt. För min del vill jag dock icke framställa något yrkande, emedan det kunde se ut, som om jag icke skulle unna dessa lärare och lärarinnor den föreslagna tillökningen i löneförmåner, hvilken äfven jag anser välbehöflig, men jag har ansett mig skyldig att i folkskolans verkliga intresse, åtminstone inom landets vidsträcktare, glest befolkade trakter, uttala mina på erfarenhet grundade betänkligheter mot förslaget.

Herr Jöns Rundbäck: Jag är Utskottet tacksam, emedan det behjertat min motion och framkommit med ett enligt mitt förmenande godt förslag. Jag hoppas, att Kammaren delar denna

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

min uppfattning om rättvisan och billigheten af den lönetillökning, hvarom här är fråga. Likväl får jag säga, att den förändrade redaktion, Friherre Nordenfalk föreslagit och hvarom jag på förhand hade nöjet taga kännedom, synes mig klarare uttrycka hvad som äsyftas än min motion eller Utskottets skrivelseförslag, och jag anhaller därför om bifall till Utskottets skrivelseförslag med den förändrade uppställning, Friherre Nordenfalk föreslagit.

På samma gång vill jag bemöta Biskop Rundgrens anmärkningar. Jag hade ej trott, att någon erfarenhet skulle kunna leda till den öfvertygelsen, att folkskolans ändamål, d. v. s. folkupplysningens sak, motverkas genom att gifva en billig, särskild ersättning åt de lärare och lärarinnor, som meddela undervisning 2 månader längre tid än andra nu med dem i löneförmåner likställda lärare och lärarinnor, hvilka senare arbeta endast 8 månader årligen. Jag skulle vilja fråga, när Herr Biskopen fick en sådan erfarenhet. Det är för tidigt, sade Herr Biskopen, att kunna bedöma följderna af den löneförbättring, som åt folkskolans lärare och lärarinnor beslöts förlidet år. Men om nu Herr Biskopen i Karlstads stift har erfarenhet i den riktningen, så torde en stor del af Kammarens ledamöter minnas, att en annan prest från Wermland, som vid förliden riksdag från vermlandsbänken visade sig vara en af de varmaste förkämparne för den lönetillökning, som då beviljades åt skollärarne, uttalade en erfarenhet, hvilken gick i helt annan riktning. Han sade, att arbetaren är sin lön värd; att folkskolans lärarekår bör få åtnjuta rättvisa, och att denna fordrade att *hela* deras arbetstid proportionsvis lika gäldades. Så tycker också jag och hoppas, att Kammaren genom sitt blifvande beslut skall visa, att det ligger rättvisa i att medgifva folkskolelärare och lärarinnor särskild ersättning för de 2 månader, hvarmed läsetiden öfverskjuter 8 månader.

Afven jag kan återopa mig på erfarenhetsskäl. Jag vet flera exempel på hvad erfarenheten lärt sedan förra hösten i fråga om undervisningens ordnande i folkskolorna efter tillämpningen af det nya aflöningssättet. I en ganska stor mängd församlingar har lärarelönen blifvit höjd med ett belopp motsvarande det, som erhållits genom statsanslag, men egendomligt nog, har tillökning nekats i större församlingar med många lärare och lärarinnor — 10 å 12 stycken. Dessa senare hafva 10 månaders undervisningstid, de förra i allmänhet endast 8 månader. Således just der arbetet är svårast, har löneförmånerna bibehållits lika otillräckliga som förut. Och då småskolans lärare och lärarinnor, enligt nu gällande stat, af församlingarne undfå hälften mot statsbidraget och högst 250 kronor i lön, synes billigheten kräfvä, att, om det nu ifrågasättes, att gifva dem så pass mycket, att de få ungefärligen en krona för dag, den tid de tjenstgöra, sådant medgifva. Åtminstone tycker jag, att min heder bjuder att bevilja denna förmån. Sker icke denna förbättring i lärarnes aflöning, så är det min öfvertygelse, att folkskoleväsendet förryckes. Afven detta slags folk måste lefva och jag hemställer till Herr Biskopen, huruvida han tror, att en människa kan föda och kläda sig och familj på

mindre än en krona om dagen och på samma gång oklanderligt sköta sitt lärarekall i folkskolan. Jag tror icke man med skäl kan, såsom Herr Biskopen, säga, att folkskolans utveckling hindras genom att gifva lärarne skäligen aflöning. I så fall skulle man också kunna säga, att alla de förbättringar i lön, hvilka här beviljats, motverka utvecklingen af den institution, dit löntagarne höra. Är *den* satsen riktig, då skall jag från denna dag göra hvad i min ringa förmåga står att motverka *alla* löneförbättringar, som kunna komma i fråga. Men jag hör, att Herr Biskopen åter begärt ordet och hoppas derföre, att Herr Biskopen för mig och många andra förklarar, huru det närmare är fatt med den der "motsatta verkan".

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag med den af Friherre Nordenfalk föreslagna ändring.

Herr Clairfelt: Jag yrkar äfven för min del bifall till Friherre Nordenfalks förslag, hvilket jag anser riktigt, och hoppas, att det jemväl må af Kammaren godkännas.

Herr Aug. Pettersson: Äfven jag vill betyga Utskottet min tacksamhet för det resultat, hvartill det kommit i frågan. Lika med Herr Rundbäck ber jag få hemställa, om det kan anses rättvist ålägga en fattig folkskolelärare, som har åtta månaders tjänstgöring om året efter 75 kronor i månader, att derutöfver undervisa en eller tvenne månader mot en månatlig ersättning af 28 kronor, som summan utgör. Sedan länge har klagan förspors bland folkskolelärarne, isynnerhet de ambulatoriska, att de få så ringa ersättning för dessa månaders arbete, som likväl är alldeles lika strängt som under den öfriga, normala tiden.

Att Biskop Rundgren skulle uppträda som motståndare mot detta förslag, hade jag icke väntat mig. Han förmenade, att folkskolan skulle förlora derpå. Jag tror alldeles motsasen, nemligen att folkskolan förlorar mest derpå, att dess lärare icke få en rimlig ersättning för sitt arbete. Dessa lärare hafva dock familj att underhålla, de behöfva köpa sig något litet böcker för att odla sitt lilla vetande m. m., och utan att de i någon mån sättas i tillfälle att tillgodogöra sig dessa behof, måste de förlora hågen för sin tjänstgöring, hvilket icke kan lända till sjelfva skolans fromma.

Jag yrkar bifall till Utskottets hemställan, med den ändring deri Friherre Nordenfalk föreslagit.

Herr Rundgren: Åtskillige talare hafva klandrat mitt motstånd mot denna sak, men synas icke hafva uppmärksammat, att jag, för att ej lemna rum för något slags missförstånd, undvikit att framställa något yrkande, ehuru jag ansett mig skyldig att uttala "vissa betänkligheter" beträffande detta förslag med stöd af den erfarenhet jag har från mitt stift om de svårigheter, som torde möta vid den praktiska tillämpningen af förslaget, just till följd af den omständigheten, som ock utgjort föremål för folk-

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

skoleinspektörens klagan, att många församlingar icke vilja låta sina folkskolelärare undervisa utöfver de åtta månaderna, efter det den nyligen skedda löneförhöjningen för nämnde lärare inträdt, emedan de icke anse sig kunna lemna det erforderliga tillskottet. Jag har kommit till denna erfarenhet just vid upp rättandet från skolrådets och församlingarnes sida af förslag till indelning af områden, hvilka man dervid inskränkt så, att folkskolelärarne endast skulle få åtta månaders tjänstgöring. Jag sade nyss, att, om sådant kunnat inträffa, under det ersättningen för undervisningen utöfver åtta månader varit så ringa som hittills, jag befarade, det församlingarnes ovillighet att, för åstadkommande af en dylik öfver-undervisning i folkskolorna, lemna tillskott efter den proportion, som här erfordras, skall blifva ännu större än förut. Skulle så ej blifva händelsen, vore det mig så mycket kärare. Men jag har, såsom sagdt, trott mig pligtig meddela den erfarenhet jag i detta afseende gjort; och då jag icke framställt något yrkande, kan jag icke förstå, hvarföre det heter, att jag icke vill "unna" folkskolelärarne den ifrågasatta löneförbättringen.

Herr Nils Pettersson: Jag har begärt ordet endast för att lemna Herr Rundgren full rättvisa beträffande hans meddelande om de förhållanden, som i detta afseende ega rum i landsorten. Det finnes nemligen församlingar, som icke ens vilja lemna dessa omtalade tvenne tunnor spanmål såsom ersättning för den tid folkskolelärarne undervisa utöfver åtta månader, hvarföre jag icke tror, att vi med antagande af ett förslag sådant som det här ifrågavarande komma att göra våra folkskolelärare någon tjänst, så mycket mindre som man icke kan tvinga församlingarne att låta undervisningen i folkskolorna fortgå längre än åtta månader. Jag anser klokast att öfverlemna denna sak åt den fria öfverenskommelsen mellan församlingen och folkskoleläraren. För den sistnämnde står för öfrigt alltid den utvägen öppen att söka sig från en en njugg församling till någon annan, som bättre ersätter honom hans möda.

Jag yrkar afslag å utlåtandet.

Friherre Nordenfalk: Jag ber endast att få fästa uppmärksamheten derpå, att här icke är fråga om annat än skilnaden i penningevärde mellan de två tunnor spanmål, som skollärarne nu hafva i månatlig ersättning för den tid af året de undervisa utöfver åtta månader, och de 75 kronor i månaden, som de enligt Utskottets förslag skulle ega att såsom maximum uppbära för sin tjänstgöring under sistberörda tid. Ty att särskild ersättning för öfverarbetet länge lemnats, ådagalägger, enligt min tanke, temligen tydligt, att de åtta månaderna ansetts såsom den normala tiden, hvarunder läraren skall tjänstgöra och hvarför hans normala aflöning utgår.

Att lemna församlingarne full frihet i detta hänseende tror jag icke går an, då det redan finnes en bestämmelse angående er-

sättning för det ifrågavarande öfverarbetet. Frågan är blott, om denna bestämmelse icke bör bringas i samma proportion till den nu utgående kontanta lönen som till den förutvarande, helst löneförmånerna i allt fall ej blefve större än som med nutidens förhållanden erfordras för en tarflig utkomst. Jag tillåter mig alltså förnya yrkandet om bifall till Utskottets hemställan med den af mig föreslagna ändring.

*Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)*

Herr Hjelm: Herr Nils Pettersson har behagat gifva lärarne den anvisning att, om de icke äro nöjda med de två tunnors spanmål i månaden, som lemnas dem i ersättning för öfverläsning, de kunna söka sig någon annan lärareanställning. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten derå, att det icke är så godt om dugliga lärare i länen och att det icke kunde blifva synnerligen nyttigt och hugneligt för församlingarne, om en dylik metod komme att praktiseras i detta hänseende. Dessutom, ehuru det är underordnad, kan det icke vara så behagligt för lärarne med sina familjer att hålla på med flyttningar för att komma dit, der de få mer än de nämnda två tunnorna. Särskildt vill jag, hvad beträffar de ambulatoriska lärarne, erinra om, att de äro underkastade långt större lefnadskostnader än andra folkskolelärare. Den ambulatoriske läraren nödgas sålunda hafva ett särskildt hushåll, der han har sin familj, och åter ett annat på de olika stationer der han undervisar, eller der inackordera sig. Han har dessutom att bestrida ej så obetydliga kostnader för resor, äfvensom flera andra utgifter, oberäknadt att den ambuleraende läraren har vida obehagligare, i många delar verkliga svårigheter att utstå jemförelsevis med den faste läraren och han blifver i de flesta fall förr utsliten än den, som får bo året om i sitt hem, der rummen vanligen äro varma, lifvet alltid behagligare o. s. v.

Hvad nu sjelfva saken vidkommer, är det orimligt, att dessa lärare skola hålla på att läsa två månader under året för en så låg ersättning, som för närvarande är föreskrifven, och de flesta kunna under de två månaderna förtjena mera genom annat arbete.

Biskop Rundgren anmärkte, att folkskolelärarne nyligen fått "en ganska väsentlig löneförhöjning", såsom han yttrade sig och särskildt betonade. Jag erkänner visserligen, att någon löneförbättring kommit dem till del, men jag ber att få fästa Herr Biskopens uppmärksamhet derpå, att denna förhöjda lön, sönderdelad efter dag, utgör icke mera än 1 krona 66 öre för dagen. Då läraren ofta har fem eller sex personers hushåll att försörja, kommer icke mera än 28 öre på hvarje person till bestridande af alla behof. Hälften af detta belopp åtgår till kläder, utskylder, medicinalier jemte alla små och större oundgängliga behof utom föda, och 50 kronor pr person om året till allt detta vill väl icke Biskopen påstå vara för mycket. Skollärefamiljen måste alltså lifnära sig å återstående 12 å 14 öre för hvarje individ per dag. Att ett sådant dagtraktamente kan kallas "väsendtligen" förhöjdt, lemnar jag till honom sjelf att bedöma.

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

Jag får alltså yrka bifall till betänkandet och med samma nämna, att jag icke är bland dem, som hafva någon öfverläsning.

Herr Jöns Rundbäck: Enligt nu gällande bestämmelse — jag ber att få erinra derom — har folkskoleläraren i lön 500 kronor om året, hvilket belopp efter 5 års tjenstgöring ökas med 100 kronor, jemte husrum, vedbrand och kofoder. Han är för dessa löneförmåner skyldig att meddela undervisning i skolan åtta månader om året, men, om han undervisar utöfver denna tid, erhåller han derför en särskild ersättning af två tunnor spanmål i månaden. Vid den tid, då denna särskilda ersättning bestämdes, kunde den möjligen icke anses obillig och motsvarade någorlunda, likasom den stod i riktigt förhållande till folkskolelärarens dåvarande lön, den tidens billigare lefnadskostnad. Men nu står denna aflöning för öfverarbetet icke i något jemförligt förhållande hvarken till lönen för hvarje af de öfriga åtta månaderna eller till behofvet för ett tarfligt lefnadssätt; och jag frågar herrarne, om en dräng eller en piga nu för tiden ens kan födas med två tunnor spanmål i månaden.

Beträffande åter småskolans lärare och lärarinnor, hvilka min motion afser, får jag försäkra herrarne, att min framställning om förbättrade vilkor åt dem stödjer sig icke blott på egen erfarenhet om deras belägenhet, utan äfven på folkskoleinspektörens berättelser om dessa lärares och lärarinnors sorgliga ställning. Då man icke har skäl att tvifla på hans uppgifter, så tror jag, att hvad folkskoleinspektören i Wermland upplyst blott visar, att der förefinnes ett eget förhållande, olik förhållandena i öfriga delar af landet.

I fråga om Herr Nils Petterssons yttrande och hans antagande att, om Utskottets förslag bifölles, församlingarne icke skulle utsträcka undervisningstiden längre än till åtta månader om året, blott derföre att de icke ville utbetala detta bidrag af 75 kronor i månaden, som för undervisning i skolan utöfver denna tid skulle enligt utskottsförslaget utgöras, så ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att genom ett sådant förfarande skolans utveckling komme att hindras. Detta skulle åtminstone i ty fall icke kunna förekommas på annat sätt, än att, då en kommun icke ville lemna detta bidrag, läraren af lefvande nit för sin uppgift meddelade den undervisning, som yttermera tarvades, för intet. Men det tror jag icke, att han skall göra. Skulle man kunna förmå honom dertill, så skulle man ock kunna säga, att han hela den öfriga tiden äfven skall tjenstgöra för intet. För öfrigt ber jag få särskildt erinra derom, att genom Utskottets förslag församlingarne ingalunda beröfvas friheten att begränsa undervisningstiden till åtta månader hädanefter som hitintills. Vilja icke församlingarne betala det sålunda bestämda bidraget för öfverarbetet, slippa de genom att icke fordra sådant arbete. Pocka de åter derpå, då hemställer jag, om icke den enklaste rättvisa bjuder, att en arbetare skall få betaldt efter arbetet, och om det icke är obilligt att säga, att

han skall erhålla betalning för fem dagar, men icke för den sjette.

Jag fortsätter mitt yrkande.

*Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)*

Herr Linder: Det är temligen tydligt af hvad som finnes föreskrifvet i den nu gällande folkskolestadgan, att, i och med den förändring beträffande aflönings sättet, som egde rum vid senaste löneförhöjning åt folkskolelärarne, och hvarigenom dessa tilldelades en kontant lön af 500 kronor, hvilken efter en viss tid och vissa grunder kan ökas till 600 kronor om året för åtta månaders läsning, i stället för förut utgående 16 tunnor spanmål, i den gamla stadgan af den 29 December 1860, som bestämmer, att för hvarje öfverskjutande månads läsning de egde åtnjuta en ersättning, som stode i det förhållande till den gamla spanmålslönen, att den utgjorde $\frac{1}{8}$:del deraf, bort vidtagas sådan förändring, att proportionen bibehållits. Jag tror, att man lätt kan inse billigheten af en dylik förändring. Utskottet har derföre ock tillstyrkt den derom afgifna motionen, och jag har icke heller funnit skäl att icke instämma med Utskottet. Det är alldeles gifvet, att, om en lärare förtjenar en lön af 75 kronor i månaden under den tid af åtta månader, han äfven bör anses förtjena samma lön för de återstående månader af året, han undervisar utöfver denna tid. Ett annat förhållande skulle möjligen bero derpå, att han antoges hafva blifvit så utsliten af den föregående normala läsetidens ansträngningar, att hans undervisning under den 9:de och 10:de månaden vore mindre god och således icke värd samma ersättning som under de öfriga månaderna. Då jag för min del måste underkänna giltigheten af ett sådant betraktelsesätt, för så vidt det ville göra sig praktiskt gällande, tror jag det vara bäst att bifalla det förslag, som nu föreligger. Ty äfven om detsamma skulle medföra den verkan, att församlingarne icke ville anlita sina folkskolelärare mera än åtta månader om året, anser jag för min del ett sådant resultat för församlingarne mycket nyttigt, enär det för dem ligger stor vigt uppå, att det uppväxande slägtets lärare bibehållas vid friska krafter samt oförminskad lust att utöfva sitt kall utan att nedtyngas på en gång af öfveransträngande arbete och näringsbekymmer.

Jag yrkar fördenskull bifall till Utskottets förslag, dock under den form, som Friherre Nordenfalk föreslagit.

Herr Sahlström: Jag såsom Vermländing ber, att med anledning af ett yttrande af Herr Jöns Rundbäck få yttra några ord: Han sade nemligen, att det måste vara "ett eget förhållande" i Wermland, och att detta vore olik förhållandena i andra delar af landet. Förhållandet kan visserligen vara olika, men vi hafva i allmänhet det förhållande i Wermland, att folkskolelärarne undervisar i nio månader om året, emedan vi, till följd af Riksdagens beslut under förra året om ökade löner åt folkskolelärare, beslöto inflicka den bestämmelsen, att en folkskolelärares undervisningstid

Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)

skulle utsträckas till nio månader. Jag framhöll dervid inom den kommun jag tillhör särskilt det förbigående Riksdagen gjort i afseende å öfverläsningstiden och att det verkligen såge ut som en tanke. Jag framhöll det på *den* grund, att de, som lifigast lagt sig ut för ökade löner åt folkskolelärare, just uteglömt detta, hvilket jag likväl icke ansåg såsom någon glömska, utan såsom en beräkning, att först få löneanslaget större och sedermera inkomma med ny framställning om ökad ersättning för öfverläsningstiden. Nu kommer denna senare del efteråt, och naturligtvis är äfven jag af den åsigt, att folkskoleläraren bör få en aflöning för öfverläsningstiden i proportion af deras kontanta lön för den öfriga undervisningen.

Jag har icke något vidare att tillägga, utan får jag instämma med Herr Jöns Rundbäck och således yrka bifall till Utskottets hemställan med den af Friherre Nordenfalk förslagna förändring.

Herr Jöns Pehrsson: Här är det ett tacksamt fält för den, som uppträder och yrkar bifall till Utskottets förslag, men jag tänker ingalunda på att göra det, ty jag har verkligen ingen lust att slå mig till riddare för folkskolan mera än för påfven. Man kan verkligen komma till ett sådant resultat, att, om Utskottets förslag antoges, detta skulle kunna lända till hinder för folkskolans utveckling. I vissa delar instämmer jag med Herr Rundgren, något som visserligen sällan inträffar. Jag yrkar icke afslag; men det torde icke lida något tvifvel att icke på flera ställen skulle kunna inträffa, att undervisningen icke utsträckes öfver åtta månader, emedan det tyvärr icke är så staldt, att man öfverallt inser den nytta folkskolan medför. Man talar om, att folkskolan eller skolundervisningen skulle hafva det med sig, att hägen för arbetet skulle förminska, och jag tror, att i detta hänseende den anmärkning ligger nära till hands, att de lärare och lärarinnor, som utbildas i seminariet i Stockholm, der de vistas i tre år, der inhemta blott fina seder. Sedan de derefter erhållit anställning å landet, följa samma böjelser dem; men detta är icke nyttigt, ty vi veta, att, med den instinkt barnen ega, de skola söka att efterlikna sina lärare och lärarinnor.

Emellertid torde det icke nu vara lämpligt att "kitsla" den frågan. Dermed vill jag icke hafva sagdt, att lönerna på långt när äro hvarken för låga eller för höga. Hvad som kan vara tillräckligt på en ort är för litet på en annan, ty lefnadskostnaderna äro så ofantligt olika. I Sunnerbo t. ex., hvarest jag lefver, behöfves icke så mycket som i Stockholm eller annorstädes. Jag tror likvisst, att folkskolesaken vore lika mycket tillgodosedd, om man lemnade kommunerna mera frihet att sjelfva härutinnan komma öfverens med lärarne.

Jag vill dock icke framställa något yrkande om afslag å den föredragna punkten, ty man skulle då säga, att jag vore en fiende till folkupplysningen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf Herr

Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och derefter, enligt de yrkanden som blifvit gjorda, dels på bifall till samma hemställan med den förändring, Friherre Nordenfalk föreslagit, och dels på afslag; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för Friherre Nordenfalks yrkande. Votering blef likväl begärd, och skedde alltså, sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. folk-
undervisningen
i riket.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad Första Tillfälliga Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 2, med den af Herr Friherre Nordenfalk föreslagna förändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit så väl Utskottets hemställan, som Herr Friherre Nordenfalks förslag.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, visade 78 Ja mot 41 Nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit Utskottets hemställan med följande förändrade lydelse:

“att Riksdagen i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det sådana föreskrifter meddelas, att den lön, som utgår till lärare och lärarinnor vid folk- och småskolor samt biträdande lärare eller lärarinnor i folkskolan, och hvartill statsbidrag erhålles, bestämmes motsvara en undervisningstid af åtta kalendermånader; och att den församling, som ålägger dylik lärare eller lärarinna längre årlig tjenstgöring, skall därför utgifva ersättning med ett belopp, som för den öfverskjutande undervisningstiden motsvarar den efter beräkning af åtta månaders tjenstgöring lära- ren eller lärarinnan tillkommande kontanta årslön.

Och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

Kongl. Maj:ts i förmiddagens sammanträde aflemnade, under § 6 i det då förda protokoll omförmälda propositioner till Riksdagen;

äfvensom följande från Utskott inkomna ärenden, nemligen:

Stats-Utskottets memorial:

N:o 31, med förslag till voteringspropositioner i anledning af

Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor, rörande anslagen under Riksstatens andra hufvudtitel;

N:o 32, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens sjetta hufvudtitel;

N:o 33, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riksstatens sjunde hufvudtitel; och

N:o 34, i anledning af erhållen återremiss å en punkt i Stats-Utskottets utlåtande N:o 20, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjetta hufvudtitel; samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 23), angående väckt förslag om uppdrag åt Riksdagens revisorer att taga kännedom om förvaltningen af ränte- och kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm.

Alla dessa nu för första gången bordlagda ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag rörande under förmiddagen fattade beslut.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr	<i>Carl Ericson</i>	under	9 dagar	f. o. m.	den 14	i denna månad.
"	<i>J. F. Carlsson</i>	"	8	"	"	19
"	<i>C. Mejengvist</i>	"	14	"	"	19
"	<i>Joh. Larsson</i>					
	i Blekan	"	14	"	"	22
"	<i>C. F. Segerlind</i>	"	14	"	"	22
och	<i>Ola Månsson</i>	"	14	"	"	3 April.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 12 på natten.

In fidem
Gustaf Westdahl.